

5-diverse-Splinter columns-door-sieth-delhaas 1989-1992

Zeepkist (1989)	3
Verzorging (1989)	4
Democratie (1989)	5
Speerpunt (1989)	6
Pastorale (1989)	7
Regeren (1989)	8
Wrange vruchten (1989)	10
Met voeten treden (1989)	11
Gevaarlijk herinneren (1989)	12
Muren slechten (1989)	13
Visitekaartje (1990)	14
Moerbeibomen (1990)	15
Baanbrekend (1990)	16
Offensief (1990)	17
Recht zetten (1990)	18
Geestkracht (1990)	19
In Gods naam (1990)	20
Apekool (1990)	21
Wegwerpartikel (1990)	22
Gevaar (1990)	23
Onder schot (1990)	24
Onnozele kinderen (1991)	25
Angst en schaamte (1991)	26
God in stippels (1991)	27
Banaal (1991)	28
Potlatch (1991)	29
Breinaaldbeleid (1991)	30
Barst (1991)	31
Ziek (1991)	32
Hoereren (1991)	33
Voorbeeld (1991)	34
Smaad (1991)	35
Volgzaam (1991)	36

Afrekenen (1991)	37
Milieublindheid (1991)	38
Science fiction (1991)	39
Genade (1991)	40
Gehoorzaamheid (1991)	41
Ongeschikt (1991)	42
Alles nieuw (1991)	43
Schrikbarend (1991).....	44
Heiligschennis (1991)	45
Het verdriet (1991)	46
Tot niets (1991)	47
Twee druppels (1992).....	48
Bezwangerd (1992).....	49
Gij zult niet... (1992).....	50
Pelgrimage (1992)	51
Acht maart (1992).....	52
Blauwe envelop (1992)	53
Verschoten (1992).....	54
Sexonomics (1992)	55
Arbeid en mensenkind (1992)	56
Onze wereld delen (1992).....	57
Beschaving (1992)	58
Noblesse oblige (1992)	59
Hetze (1992)	60
Opofferen (1992)	61
Middelpuntvliedend (1992)	62
Opbreken (1992).....	63
Erosie (1992)	64
Tweederde (1992).....	65
Woestijn (1992).....	66
Lopen (1992)	67
Opstandingsverhalen (1992)	68
Geneesknellig (1992)	69
Moord (1992).....	70

Zeepkist (1989)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, 27 januari 1989

Columnisten en hun producten heb ik altijd met argwaan bekeken. Ingeperkt in hun kolom geven ze kort en bondig hun mening. Juist daardoor wekken ze de indruk dat hun woord gezagwekkender is dan dat van anderen. Ik heb geleerd teksten te wantrouwen. Al levend ontdekte ik het betrekkelijke, de halve waarheid van of de leugen in de geschreven tekst. Dagelijks is te zien hoe mensen de leugen niet onderkennen in wat gedrukt staat, met alle gevolgen van dien.

En nu ben ik zelf tot de orde van de columnisten geroepen. Mijn argwaan hoop ik echter niet te verliezen en ik hoop mezelf daar ook in te betrekken.

Columnisten immers behoren nogal eens tot de pikorde. Ik wil daarmee zeggen, dat ze links en rechts uithalen naar deze en gene en wat niet al. Geboeid ben ik door wat Hanna Wolff, theologe en psychotherapeute, in haar boek *Jezus als Psychotherapeut* zegt, ingaand op het Jezus-woord in Mattheus 7, 3-5: 'Wat ziet gij de splinter in het oog van uw broeder/zuster, maar de balk in uw eigen ogen bemerkt ge niet?'

Wolff zegt: 'Elke splinterrechter is een balk, massief en gevaarlijk. In zijn val kan hij dodelijk zijn. Het beeld van de balk met de zware schaduw benadrukt de ernst, het gevaar, maar ook de omvang van het onrecht waarmee de splinterrechter bezig is.' Bovendien ontnemt hij niet alleen zijn slachtoffer maar ook zichzelf de kans om zichzelf tegen te komen. Die zelf-ontmoeting is volgens Wolff een levensvoorwaarde en plicht om tot een volwassen mens-zijn te geraken.

Argwaan blijft dus geboden. Voor splinters en balken is het voortaan opgepast. Ik heb een bevlogen mens gekend die zijn hele leven gehunkerd heeft naar een column; een plek waar hij zijn boodschap, zijn mening, ergernis, verdriet vooral over wat er in kerk en wereld en tussen mensen mis gaat, kon spuien. Die wens bleef on vervuld. Misschien verlangt elk mens wel naar zo'n zeepkist.

En zomaar, ongevraagd krijg ik een column in de schoot geworpen. De Bazuinredactie zocht een vrouw; een vraag om serieus te nemen als je ervan overtuigd bent dat vrouwenverhalen nog altijd worden afgedaan als vrouwenpraat. Daarom ga ik deze plek bezetten.

Verzorging (1989)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, 25 februari 1989

De terugtrekkende overheid en de economische achteruitgang treft onder meer de verzorging van ouderen, zieken en gehandicapten. Links en rechts ziet men vrouwen die 'last' – weer – overnemen. Plaatselijke kruisverenigingen zijn scholingscursussen voor thuiszorg gestart. Het valt niet moeilijk te raden wie ze bevolken. Zonder tegenspraak? Zonder ter sprake te brengen? Als vanzelfsprekend?

Geeft zorgen vrouwen niet een soort voetstuk? Zorgen stáát immers?

Riet Bons-Storm, docent praktische theologie, signaleert in haar artikel over vrouwenpastoraat in de Bazuin (27 jan.): “Haar ontplooiing schijnt immers zo vaak ten koste te moeten gaan van anderen: haar man, haar kinderen, haar oude ouders..., haar buurvrouw. Haar broers kunnen toch hun baan niet opgeven?”

In een interview zegt dr. Mary Grey, de nieuwe hoogleraar Feminisme en Christendom te Nijmegen: “Vrouwen hebben het moeilijk. Zij hebben de zorg voor de kinderen en de oude mensen. Oude mensen en zieken worden een steeds grotere groep in onze samenleving en zij komt toch maar neer op de schouders van vrouwen.”

Haar uitspraak bracht me een ervaring van een vriendin te binnen. Ze was opgebeld door haar zusje met de vraag – mede namens haar vijf broers – of ze mee wilde doen in een taakverdeling om hun moeder die een ongelukje had gehad, enkele maanden te verzorgen. Ze zou één dag in de week aan de beurt zijn. Mijn vriendin overzag snel de situatie. Ze wist haar eigen baan niet erkend door de familie. Taakverdeling hield in dit geval in: over de dochters en de vrouwen van de broers. Ze antwoordde: “Prima, op voorwaarde dat we bekijken of we de taken over veertien dagen spreiden.” Wat ze daarmee bedoelde?

“Dat we echt delen, dat onze mannen en broers mee draaien in het schema.”

Toen ze de volgende dag informeerde hoe het rooster eruit zag, hoorde ze dat er een betaalde kracht was geregeld.

Remco Campert dicht:

“Iemand verzet zich en dan nog iemand en nog iemand en nog...”

Totdat en zodat verzorging ter discussie staat.

Democratie (1989)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, 24 maart 1989

Een boek van één man heeft bewerkt dat in de hele wereld mensen te hoop lopen, moordenaars worden aangevuurd en spanningen tussen godsdiensten oplopen. Allochtonen en autochtonen in ons land bekijken elkaar opnieuw met argusogen. Verademend is het dan de gesprekken te lezen die in opdracht van de Stichting Burgerschapskunde werden gehouden met zeven zwarte en migrantenvrouwen.

Sinds 1986 functioneren zij in een gemeenteraad en dragen bij aan zinvol samenleven tussen mensen van allerlei slag in dit land. Onder hen is Seçil Arda, Turkse van geboorte. Zij laat zich niet (mis)leiden door enige godsdienst. Wel doet zij wat sommige godsdiensten pretenderen voor te staan: zij probeert een stuk gerechtigheid te realiseren voor etnische minderheden. Aan haar werk in de Enschedese Raad wordt zichtbaar dat in korte tijd niet alleen veel afgebroken, maar ook veel positiefs kan worden opgebouwd. In drie jaar tijd heeft ze ervoor gezorgd dat er een beleidseffectenrapportage is ingesteld, zodat zichtbaar wordt wat elke gemeentelijke afdeling heeft gedaan voor migranten: vrouwen én mannen.

Door haar inzet moet in Enschede in 1991 drie procent van het gemeentelijk personeel bestaan uit 'buitenlanders' in vaste dienst. Contacten met landen van herkomst van migranten en vluchtelingen vindt ze essentieel. Daarom organiseerde ze een oriëntatiereis naar Turkije voor 24 lokale politici. Daarmee wil ze voorkomen dat naar hun thuisland terugkerende migranten weer terecht komen tussen wal en schip.

Op haar wekelijkse spreekuur komen onder andere buitenlandse burgers waardoor politiek voor hen aanspreekbaar wordt. 'De kwaliteit van het functioneren van een democratie', zegt Arda, 'kun je volgens mij afmeten aan de wijze waarop die democratie omgaat met mensen die afwijken van de norm, van de levensstijl en denkwijze van de meerderheid'.

Dat is andere koek dan het laweit over democratie en vrijheid van meningsuiting in het algemeen en binnen onze grenzen in het bijzonder rondom de opwindende verzen.

Speerpunt (1989)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, 20 april 1989

In het verleden zijn er twee perioden geweest, die het vrouwbeeld in onze cultuur diepgaand hebben beïnvloed. In de geschiedenisboekjes zijn ze niet terug te vinden. Wel is die afkeer van vrouwen zichtbaar geworden en vastgelegd in kerkelijke geschriften en kunst. Zo kunnen ze worden achterhaald en bloot gelegd.

Het gaat om de emotionele vloedgolf opkomend in de vijftiende eeuw en uitvloeiend tot ver in de achttiende eeuw die de heksenwaan wordt genoemd, waardoor miljoenen vrouwen werden verslonden. De tweede bulderde aan vanaf het midden van de vorige eeuw toen de femme fatale werd gecreëerd, de mysterieuze verslindende vrouw, die mannen meevoerde naar de ondergang. Die golf rolt nog uit op het strand van onze verlichte eeuw.

Opvallenderwijs komen die golven op in tijden waarin vrouwen zich pogen te ontworstelen aan de horigheid aan de man, bijvoorbeeld als aan het eind van de Middeleeuwen het kerkelijk gezag inboet. Vanaf het midden van de negentiende eeuw zetten de eerste feministen zich in voor hoger onderwijs, betere arbeidsomstandigheden en kiesrecht.

Mannen zijn de kunstenaars die heksen en sfinxen hebben geschapen en afgebeeld. Mannenangst voor machtsverlies en seksualiteit zouden de onderwaterkrachten zijn die de boosaardige vloedgolven hun sterkte verleenden.

Ook vandaag verheffen vrouwen hun stem tegen mannenmacht die zich nog altijd niet binnen de perken weet te houden.

Binnen het conciliair proces is er ruimte gevraagd en gemaakt voor de speerpunt machtsongelijkheid tussen mannen en vrouwen. Ook de Acht Mei Beweging wil dit jaar benadrukken, dat niet alleen mannen, maar ook vrouwen beeld zijn van God. Deze initiatieven zijn toe te juichen, want ook vandaag duiken er verholene en openlijke uitingen op van vrouwenhaat. Opvallend is dat vooral progressief ogende en zich als zodanig presenterende manschappen zich laten kennen als angstvallige haters.

De derde vloedgolf komt eraan. Voor vrouwen en haar bondgenoten is het zaak de ogen wijd open, de mouwen hoog opgestroopt en de zandzakken gereed te houden.

Pastorale (1989)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, 19 mei 1989

'Daar rusten ook de vele vrouwen die zich naar de mode van de laatste tijd in bruidskleding voor sneltreinen werpen.' Deze zin prikkelt al weken mijn fantasie, roept vragen op en bevestigt vrouwenverhalen. 'Daar' slaat op een begraafplaats in Wenen waar 'zelfmoordenaars' worden begraven. En in het zeer roomse Oostenrijk zal dat betekenen: begraven in ongewijde aarde.

De zin stamt uit een bericht over het leven in Wenen, waar niet alleen veel theaters zijn, maar waar mensen zelf theater spelen in een zichzelf opgelegde vrolijkheid, terwijl hun harten zwaar zijn van melancholie.

Zo blijkt ook het bruidskleed vaak, op wat de mooiste dag in vrouwenlevens heet te zijn, niet meer dan een coulisse voor de pijn en vernedering die daarna de werkelijkheid van alle dag beheersen: een doekje voor het bloeden.

Mij intrigeert hoe de bruiden te werk gaan.

Zijn het de nog jonge vrouwen? Net bruid af? Viel het doek al zo snel? Of zijn het de toch al oudere vrouwen? Trekken zij in opperste ironie, als zwijgend protest, het fraaie maar niet meer passende kleed om het verkilde lijf? Nemen ze de auto of de taxi naar de plek waar de sneltrein passeert? Of stoppen ze het feestkleed in een plastic tasje en gooien het ter plekke over hun hoofd?

Onvoorstelbaar is toch de verschijning van een bruid alleen, in die japon over straat lopend of met het openbaar vervoer zich naar de plek des onheils spoedend. En niemand die er oog voor heeft.

En ongewijde aarde.

Daarnaast zie ik de paus in Madagaskar op onze Koninginnedag tijdens een openluchtmis. Een half miljoen gelovigen horen hem aan. Een vrouw verklaart hij zalig. De zalige stelt hij ten voorbeeld aan alle vrouwen. Zestien jaar jong werd ze uitgehuwelijkt aan een man die een drinkebroer en een vrouwenversierder bleek en zalig de vrouwen die evenals zij trouw bleven aan de versierder.

Wat een evangelie.

En wat een pastor is die man.

De bruiden pakken de trein.

Regeren (1989)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, 21 juli 1989

Hij is (vrouw-)vriendelijk en oprecht. Komt door zijn werk bij allerlei leefvormen aan huis. Hij kent de vrouwenlevens achter voordeuren. We spreken over wat er mis is in die dagen in de politiek. Een gevallen kabinet. Mijmeren over een nieuw. Hoe dat eruit moet zien. Het nieuwtje van de Vrouwenpartij en de voorspelde zeventien zetels. Ik opper: “Misschien moeten ze wel een paar ministers leveren.” Hij kijkt geschrokken: ‘Maar kunnen vrouwen dan regeren?’

Wat leeft er in mannenhoofden — ook aardige — over vrouwen? Hoe zien ze haar die hen groot brengt, verzorgt, bemint? Zo maar één van de vele voorbeelden: Een man roept vrouwen, strijdsters voor vrouwenkiesrecht aan het begin van deze eeuw toe: ‘Uit een rib gemaakt en dan wat te zeggen hebben? Dat nooit!’

Zeventig jaar geleden kregen vrouwen kiesrecht. Krégen. Mannen die de regering vormden beslisten dat. Niet omdat ze vonden dat vrouwen daar recht op hadden. Nee, de revolutionaire geest die toen over Europa streek dwong hen.

Angstig was de regering dat ook in Nederland de revolutie zou toeslaan.

Angstig vroeg ze ook de revolutionaire strijdsters, die al veertig jaar vochten voor vrouwenkiesrecht, naar haar eisen. Macht en angst zijn kanten van dezelfde medaille. Vrouwenkiesrecht kwam er. Uit angst.

Angst is een onvruchtbare bodem voor samenwerking. Dat bewijst de praktijk. Want sindsdien vechten vrouwen in Nederland al zeventig jaar voor gelijke behandeling. Elke maatregel moet nog altijd via een gevecht bij wet aan mannen worden afgedwongen. Angst voor... Waarvoor? Voor wie?

Nog in 1985 tijdens de discussie rondom het Volkspetitionnement tegen plaatsing van kruisraketten in Nederland riep CDA-defensiespecialist Frinking angstig uit: ‘zelfs vrouwen en kinderen mogen tekenen!’

Kunnen vrouwen dan regeren?

Wat is regeren? Zoals het sinds mensenheugenis, sinds mannen geschiedenis schrijven, gebeurt?

Naar de wijze van mannen?

Wie varen daar wel bij?

Het jongste Tijdschrift voor Vrouwenstudies gaat over geweld. “Door geweld te benoemen hebben feministen één van de donkere kanten van het patriarchaat belicht, zo niet zijn grootste blinde vlek zichtbaar gemaakt.”

Oorlogsgeweld kenden we al eeuwen. In de jaren tachtig van deze eeuw leggen vrouwen het geweld van mannen binnenshuis bloot.

Kunnen vrouwen dan regeren?

Mannen: hoe verheffen ze zichzelf.

Tot voorbij God-de-vader.

Wrange vruchten (1989)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, september 1989

Wij schuifelden langs kramen en stalletjes die deze zomer weer stratenlang stonden opgesteld in steden en dorpen om de vakantieganger door tijd en geld heen te helpen.

In een badplaats waar de bewoners van oudsher als zuiver in de leer bekend staan was er ook een stal waar tussen wijd uitgespreide papieren uitnodigend een grote schaal beschuit-met-muisjes stond. Een feestelijk tafereel tussen een beangstigende hoeveelheid prullaria en vette vreterij van de kramen eromheen.

Wij lustten wel een beschuit. Maar de prijs bleek te hoog: een handtekening op een pamflet waarmee wij ons vervolgens uitspreken tegen wettelijke regeling van abortus. Een christelijke jongerenbeweging stond pal voor de actie: behoud van het ongeboren leven.

Geen wettelijke regeling dus, maar terug naar de breinaald.

Mijn dochter ziet mijn gezicht en stelt de bij haar leeftijd behorende vraag: ben je vóór of tegen? Ik: vóór en tegen.

Later die avond na het journaal met het bericht over de door dioxine verpeste moedermelk, leg ik uit waarom ik tegen afdrijving van vruchten ben. Ook waarom ik vind dat er zolang er wereldwijd voortvluchtige verwekkers en verkrachtende vaders/vrienden/verwanten zijn, er gewettigde mogelijkheden dienen te zijn om hun wrange vruchten af te drijven.

Een meisje, een volwassen vrouw heeft zelf het recht om de beslissing te nemen.

Terug van vakantie in de verkiezingsstrijd hoor ik de moraliteiten van centrum- en rechtschristelijke bonzen rond abortus en euthanasie. Ook hier dus, net als in Italië, Polen, België en de Verenigde Staten staat abortus hoog op de politieke agenda.

Wij leven in een land waar de grenzen van het leven worden bewaakt. Daartussen zijn we vogelvrij. Vrij voor vernietiging door pesticiden, toxines, experimenten, wapens, drugs, geweld, verkrachting. Ook in ons land dus wordt de strijd tegen abortus en euthanasie hoog in het vaandel geheven. Zo verheffen de heerschappen hun leuzen om te verhelen wat er tussen beide gaande is.

Met voeten treden (1989)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, oktober 1989

Midden in een schrijfproces over macht en onmacht beland ik zelf verrassend onverwacht in zo'n situatie van overwicht en tegenwicht.

Macht, leren ons de onderzoeken die de laatste jaren veelvuldig naar dit verschijnsel zijn gedaan, kan manifest zijn, zich openlijk vertonen. Het kan latent zijn, sluimerend, verborgen aanwezig zijn.

Die dag moest ik een vriend begraven. Ik stond op met die gedachte, blikte vooruit op de volgorde van de gebeurtenissen: een eucharistie in de kathedraal.

Het vlamde door me heen; onverwacht en agressief: kan ik daar aan meedoen? Op die plek waar de bisschop zetelt die mij de deelname misgunt?

Het was slechts een steekvlam, door mijn verstand al geblust voordat de woorden zich in mijn hart hadden gevormd. Maar toch. Ik was verrast over de latente macht van die bisschop over mijn geweten. Ik grinnikte om mezelf.

Mijn rechten om daar in dit betekenisvolle uur bij mijn vriendin te zijn gingen vrijuit. In de kathedraal zie ik voor me de ruggen van drie vriendinnen en mede gereformeerden-van-geboorte. De pastores nemen hun plaatsen in voor de uitdeling van het lichaam van Christus. Bank na bank loopt min of meer leeg. De drie ruggen blijven recht op hun plaats. Zijn zij door dezelfde schrik bevangen als ik die ochtend?

Ik loop naar voren onder de hoge bogen. Vooraan wacht een pastor die mij, zo weet ik, de ouwel gunt.

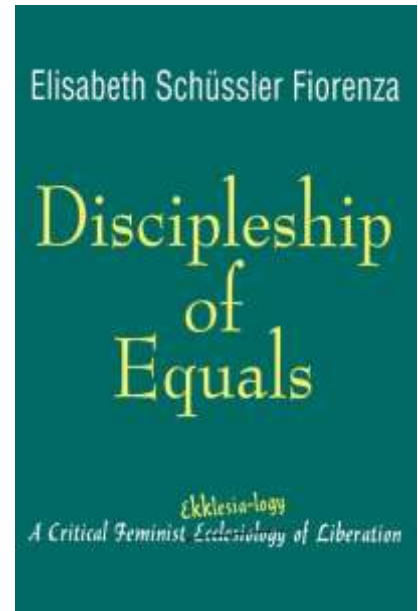
Vooraan zit de vriendin die mij daar verwacht.

Ik ver- en herover de ruimte. Ik neem de rechten die mij lang geleden gegeven zijn: in gemeenschap met de Heer. Met voeten treed ik welbewust de regels die verdelen en heersen willen.

Op de terugweg zie ik de bank van mijn zusters leeg. Ze zijn opgestaan.

Daar werden me nog twee dingen duidelijk:

- wat de theologe Schüssler Fiorenza bedoelt als ze zegt: vrouwen moeten de geschiedenis opeisen als de geschiedenis van mannen en vrouwen;
- wat geschreven staat in het evangelie naar Maria van Magdala: 'Want waar het verstand is, daar is de schat'.

Gevaarlijk herinneren (1989)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, november 1989

'De jongeren in mijn land', schreef Dorothee Sölle enkele jaren geleden, 'leiden een plat bestaan; ze weten niet waar ze vandaan komen en ze weten niet waar ze heen gaan.'

Ambtenaar Richelle van WVC heeft een bewoonster van het Ambonezenkamp te Vught tijdens de discussie over het voortbestaan van het kamp Lunetten geadviseerd: 'U moet het verleden vergeten en naar de toekomst kijken.'

Dat zou mijnheer Richelle wel willen. Vergeten wordt dan dat de Nederlandse regering met behulp van legerorder AC-363 dd. 2.2.1951 de Ambonese KNIL-militairen met hun gezinnen naar Nederland verscheepte en dat in die legerorde onder andere staat dat zij in afwachting van hun terugkeer naar Indonesië in kampementen zullen worden ondergebracht.

Via de media heeft het Nederlandse volk kunnen vernemen hoe de demissionaire minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur de bewoners tenslotte Anno Domino 1989 het mes op de keel heeft gezet.

Riek Leiwakabessy, die in 1951 als 21-jarige dochter van een KNIL-militair in Nederland arriveerde, heeft veertig zware jaren strijd gevoerd voor het behoud van de KNIL-rechten. Zij zal haar geschiedenis nooit vergeten. Zij was één van de laatste bewoners die met het 'akkoord' met de minister instemde.

Zij en haar man hebben met enkele anderen een verklaring aan de ondertekening gehangen waarvan één artikel luidt:

'dat de Nederlandse Staat zich onttrokken heeft aan zijn verplichtingen door enerzijds eenzijdig een einde te maken aan het dienstverband dat de bewoner had als ex- KNIL-militair met de tijdelijke Koninklijke Landmacht status, en anderzijds niet zorg gedragen heeft voor de inkomsten waarop de bewoner krachtens pensioen- c.q. wachtgeldaanspraken recht had'.

Schüssler Fiorenza (theologe) zegt: 'indien slavernij en kolonisatie van mensen totaal wordt, wanneer hun geschiedenis is vernietigd en de solidariteit met de doden onmogelijk wordt gemaakt, dan heeft het herinneren de taak gevaarlijk te worden.'

Muren slechten (1989)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, 1 december 1989

Wij uit het Westen krijgen er maar niet genoeg van aan Oost-Duitsers de uitspraak te ontlokken hoe blij zij zijn dat zij het niets belovende vaderland kunnen ontvluchten.

En dan is daar ineens die man die de televisiekijker laat weten na zijn kijkje over de open grens: natuurlijk ga ik terug. Daar heb ik mijn huis en werk.

Een huis en werk. Het is veel, meer dan wat 'het vrije Westen', dat zich in deze dagen zo triomfalistisch manifesteert, talloze eigen burgers te bieden heeft.

Daar tegenover staat een naoorlogse vrouw. Ze schreeuwt, net in de Bundes Republik Deutschland (BRD) aangeland, haar verontwaardiging de camera tegemoet: over de grote leugenaars 'die ons veertig jaar bedrogen'. Met recht denkt zij de benen te nemen nu de zwendel aan het licht is gekomen. Zal ze in staat zijn wat zij eerder in haar eigen land niet zag, te ontwaren in haar nieuwe toevluchtsoord?

Intussen biedt een schatrijke Nederlandse ondernemer honderd miljoen voor de muur; een Duitse wil fabrieken bouwen achter het opzij geschoven gordijn. Uitbreiding van omzetten lonkt. Een nieuw gebied dat horig gemaakt kan worden door gigantische schulden.

Maar aan de achterdeur van dit verwelkomende Westen werden al eerder grenzen opengegoid. Dat deden vorig jaar november arme vrouwen uit de twaalf rijkste landen van het toekomstige verenigde economische Europa op het Armoede Tribunaal in Brussel. Vier dagen lang vertelden zij elkaar de schanddaden die het westers kapitalisme begaat aan armen en met name aan vrouwen.

Het zijn de getuigenissen van rechteloosheid die moeten worden herhaald en verzameld tot ook de muren van West-Europa zijn geslecht.

Zo zijn ónze manieren: een vrouw moest na een huwelijk van dertig jaar met een man die een goede functie had, schoonmaakwerk gaan doen. Haar opleiding was verouderd. Tijdens haar werk verloor ze haar vingers tussen liftdeuren. Vanwege hevig bloedverlies werd ze in een ziekenhuis aan een infuus gelegd. Toen bleek dat zij tot die armen behoort die in haar land niet verzekerd zijn, werd het infuus verwijderd en zij de straat weer opgestuurd.

Visitekaartje (1990)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, 2 februari 1990

In het voorgeborchte van de tandarts bladerend in een woonblad las ik de advertentie: je huis, dat is toch je visitekaartje! Reclame voor glazen schuivende panelen, loggia's en meer verrukkelijke huizige snufjes. Uitgebroken uit de verwerking van een interview over de 1990-maatregel wordt de inhoud en betekenis van zo'n commerciële tekst als vanzelf getrokken in de sfeer van de stof waarmee ik doende ben.

Met het prachtige buiten in de advertentie verbind ik de persoon die aangesproken wordt en zich dit kan permitteren: zijn visitekaartje dus.

Wie zorgt ervoor dat dit visitekaartje smetteloos blijft? Nietwaar, een visitekaartje behoort noch gekreukeld, noch vlekkelig te zijn. Het wil iets zeggen over – de onkreukbaarheid en zuiverheid van de bezitter. In welk opzicht dan ook.

Wat zegt het Breed Platform Vrouwen voor Economische Zelfstandigheid over de 1990-maatregel? Dit vindt dat vrouwen en meisjes – die op of na 1 januari 1990 achttien jaar werden/worden – economisch nog kwetsbaarder zullen worden dan zij voorheen al waren. De overheid suggereert in haar – slappe, en alleen op meisjes gerichte – campagne, dat meisjes vanaf die datum economisch zelfstandig zullen zijn. 'Een slimme meid is op haar toekomst voorbereid'.

De overheid, echter laat de voorbereiding op haar toekomst helemaal aan het meisje zelf over; tegen de eeuwenlange denktrant en praktijk in dat moeder de vrouw thuis hoort. Onbegonnen werk. Vooral laaggeschoolde meisjes en vrouwen – naast allochtonen en andere laagopgeleiden – worden ingezet als wegbereiders van een door de overheid gepreke maar niet gepraktiseerde economische zelfstandigheid voor iedereen.

'Met meisjes die rijke mannen trouwen en die niet van hem scheiden – dat moet er nadrukkelijk bij -', zegt de vrouw van het Breed Platform, 'is niets aan de hand. Zij mogen gerust thuis blijven.'

Zullen zij in de toekomst de vrouwen worden van de man met het visitekaartje? Gaan zij dit onvoorwaardelijk smetteloos houden zonder inachtneming van eigen, wellicht nog niet ontdekte capaciteiten? Als haar kaartenhuis instort dan kan ze haar armoede aan niemand verwijten; ze was geen slimme meid, niet op haar toekomst voorbereid.

Moerbeibomen (1990)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, 2 maart 1990

Het gerucht over het mosterdzaadje heeft me te pakken na het verhaal van mijn Oost-Duitse vrienden. Ik was benieuwd naar het begin van die swingende volksmassa's na vijfenveertig jaar uitbrekend uit een systeem en eigen neerdrukkende dofhoud. Dat begin schokte me als West-Europese: het NAVO- dubbelbesluit van 1979.

De dreiging van de plaatsing van kernwapens in West-Europa was zo sterk dat een kleine groepje Oost-Duitsers voortaan elke maandag avond in een kerk in Leipzig bijeenkwam. Een handjevol mensen: maandagavond-in, maandagavond-uit. Tien jaar lang. Het aantal groeide met mensen die met hun aanwezigheid op die plek ook hun protest vertoonden tegen brutale milieuverkrachting in eigen land. Aanwezig-zijn uitgroeiend tot een Conciliair Proces op weg naar Gerechtigheid, Vrede en Heelheid van de Schepping. Jezus zegt volgens de evangelist Lukas: 'Indien gij een geloof hadt als een mosterdzaad, gij zoudt tot dezen moerbeiboom zeggen: Word ontworteld en in de zee geplant, en hij zou u gehoorzamen.'

Ik lees in een krantenbericht dat de gemeente Apeldoorn onthult, dat bijna een derde van de 'klanten' van haar Sociale Dienst leeft onder het bijstandsniveau door bezuinigingen op de huursubsidie.

Nu ligt dit jarenlang angstvallig onder de tafel gehouden feit op de tafel van de overheid. Het is het resultaat van een even lang soms heel eenzaam uitputtend gevecht van een politieke bijstandsvrouw.

Een enkele Zeeuwse boerin ontdekt per ongeluk dat het Europarlement de akkerbouw in Nederland al lang heeft afgeschreven en krijgt honderden akkerbouwers op de been.

Mosterdzaadjes gedijen in een sfeer van Ausdauer en solidariteit.

En als de Moerbeiboom dan in zee is geplant verschijnen er hooggeplaatsten met bezorgde mombakkesen. Zij trachten volhouders tot handlangers te maken.

Het is goed dat er dan tussen beiden mensen zijn die zorgen voor een openbaar démasqué.

Conny Braam van de antiapartheidsbeweging zegt na de vrijlating van Mandela: 'Van den Broek is ook ontzettend verheugd, maar hij heeft niks gedaan voor de kolenboycot!'

Kameleons worden ziek van een moerbeiboom in zee.

Baanbrekend (1990)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, 31 maart 1990

De Economie heeft steeds meer goed opgeleide vrouwen nodig. Minister van Financiën Kok heeft dit aan zijn *Rooie Vrouwen* voorgehouden. Hij vindt dat de vrouwenbeweging moet inspelen op het groeiend besef in het bedrijfsleven dat 'de economie' die goed opgeleide vrouwen behoeft.

Moet minister Kok de vrouwenbeweging voorhouden wat zij wel en niet te doen heeft? Dat lijkt mij niet. Het is goed dat hij onverbloemd de waarheid zegt: 'de economie' heeft nodig. Wat zich tracht voor te doen als vrouwvriendelijkheid of vrouwenemancipatie — Kok meldt dat dit de inzet zal zijn van de PvdA in dit kabinet — is slechts het brutale beslag dat 'de economie' tracht te leggen op alweer een nieuwe bevolkingsgroep.

In deze tijd zijn vrouwen doende om - weer — economisch zelfstandig te worden. Overheid en 'de economie' staan klaar om hun slaatje te slaan uit dit uiterst belangrijke thema van de vrouwenbeweging. Hoe reageert de vrouwenbeweging daarop? Slechts met een licht gejoel zoals op het vrouwencongres waar Kok sprak te horen was?

De vrouwenbeweging heeft andere prioriteiten dan in te spelen op het 'nooit genoeg' van 'de economie'. De vrouwenbeweging had, toen zij in de zestiger jaren opnieuw van zich liet horen, een ander visioen.

Als goedopgeleide vrouwen uit die vrouwenbeweging haar plaats in onze samenleving innemen dan doen ze dit niet omwille van 'de economie', dit armzalig fenomeen. Ik herhaal wat een socialiste, maar vooral een feministe in 1981 zei: De meest intelligente mannen in de PvdA willen nog steeds niet inzien dat de vrouwenbeweging geen belangenbehartiging is, maar strijd tegen onrecht.

Deze vrouw, Joke Smit, zag déze taak voor vrouwen: zorgen dat er een herverdeling komt van macht, geld, soorten kennis, betaald en onbetaald werk, vrije tijd, soorten verantwoordelijkheidsgevoel, hoge posities, zorgzaamheid ten gunste van vrouwen.

Offensief (1990)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, april 1990

De overheid laat wetenschappelijk onderzoek doen om haar beleid op af te stemmen. Socioloog Van der Meulen in dienst van Maatschappij en Krijgsmacht, gesubsidieerd door Defensie, heeft een onderzoek gedaan naar de mening van negentig jongens van zeventien jaar over oorlog. Uitkomst van zijn onderzoek is onder meer de indrukwekkende conclusie dat dienstplicht voor meisjes het macho-achtig vertoon van jongens en de ontsporingen binnen de krijgsmacht zouden kunnen beperken. Meisjes in dienst zouden een sfeer van ‘samen jong zijn in dienst’ kunnen creëren.

Zo’n wetenschappelijke vondst doet me grijpen naar het boekje van Maria Macciocchi ‘Vrouwen en Fascisme’, waarin ze beschrijft hoe de fascistische revolutie van Mussolini is verweven met de identificatie van de vrouw in beelden als: vrouw, weduwe, moeder, echtgenote. Deze beelden dienen als *romantisch* ideologische basis voor het zwarthemd met de knuppel. En de vrouwen – zegt Macciocchi –, gaven zich vrijwillig gewonnen met masochistische vreugde (van Dale over masochisme: 1. psychische gesteldheid waarbij het ondergaan van vernedering en pijn een belangrijk middel is tot seksuele bevrediging, 2. houding die getuigt van het genieten van kwelling of vernedering). Gekke, betoverde en bezeten Italiaanse vrouwen uit de twintiger jaren? Welnee!

In die tijd werden in ons land al enkele jaren twee andere offensieven uitgevoerd. Het beschavings- en het zedelijkheidsoffensief. Wat de industrialisatie en de vrijemarkteconomie hadden ontworicht, moest worden opgelost via de vrouw. Het beschavingsoffensief werd ingezet met als doelwit de pasgehuwde vrouw en de jonge moeder. Zij moesten erop toezien dat het gezin bijeen en het huis gezellig bleef, dat pa geregeld werk kreeg, de drank liet staan en de prostituees links liet liggen.

En de vrouwen, onze grootmoeders, moeders en wijzelf gaven/geven zich/onszelf gewonnen met masochistische vreugde.

Op 8 maart jl. (Internationale Vrouwendag) werd een enquête gehouden over onbetaalde arbeid. Daaruit blijkt dat veel vrouwen helpen-op-scholen, bejaardenopvang en familie verzorgen niet zien als onbetaald werk. Waarschijnlijk wel als vrijetijdsbesteding.

Over masochisme gesproken.

Aanvallen op vrouwen worden nog steeds beraamd.

Recht zetten (1990)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, mei 1990

De rechtszitting medio mei rondom de Zettense directeur-psychiater F. is gevangen in de onheilige drie-eenheid misbruik – macht – psychologische onbereikbaarheid van hulpverleners.

Een vraag die telkens weer opduikt: hoe is het mogelijk dat meisjes zo lang bleven zwijgen: tien, vijftien jaar?

Is dat niet een schijnheilige vraag? Moet de vraag niet luiden:

Hoe is het mogelijk dat een man in zijn eentje zo'n onbeperkte macht kan uitoefenen?

En: Hoe is het mogelijk dat medewerkers zo'n blind vertrouwen hebben in deze machtige man?

En: Hoe is het mogelijk dat niemand van de hulpverleners voldoende waarde hechtte aan alle geruchten en aan de soms onder hevige emoties geuite beschuldigingen aan het adres van de psychiater?

Het was goed dat de rechtbank de lijst van tien beschuldigingen in een uren durend relaas in de schuttingtaal verwoordde zo als meisjes op haar twaalfde, dertiende, veertiende jaar uit de mond van de psychiater zeiden te hebben gehoord. Een stroom van seksueel geweld in een sfeer van macht, angst en hulpeloze afhankelijkheid.

Hoe hebben meisjes zo lang kunnen zwijgen? En de enkele keer dat ze niet zwegen? Dan was er de gebruikelijke manoeuvre van alle daders van seksueel geweld. Manoeuvres die in het laatste decennium van de twintigste eeuw door de vrouwenbeweging aan het daglicht zijn gebracht. Zo'n manoeuvre zou ook hier zijn gebruikt: een enkele opmerking vanuit een ivoren toren is voldoende om beschuldigingen te pareren: 'Je weet toch wie het zegt!'

Wie gelooft een 'hysterisch' meisje uit een 'asociaal' milieu eerder dan een geleerd en machtig man?

Waarom deze meisjes het zwijgen niet verbraken?

- ❖ uit angst om weer niet te worden geloofd;
- ❖ uit schaamte om gevoelens van medeplichtigheid;
- ❖ uit angst voor de dader;
- ❖ om alles zo snel mogelijk te vergeten.

Wat zegt dit relaas over onze samenleving? Een samenleving waarin machtige mannen ruim krediet hebben? Een samenleving waarin toch al zwaar gehavende meisjes voor ongeloofwaardig worden gehouden?

Geestkracht (1990)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, juni 1990

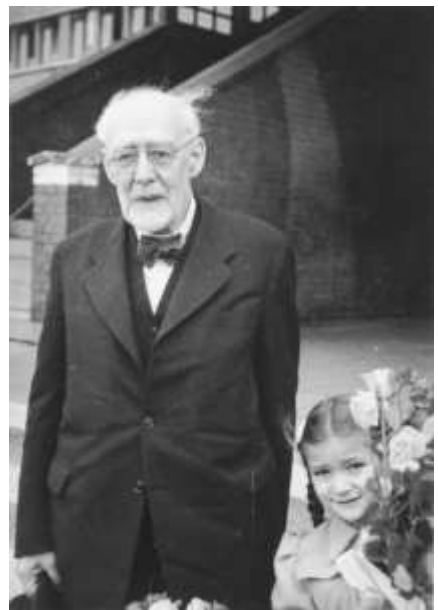
In een hel geloven wij niet meer. Hedendaagse christenen kunnen niet overweg met een godsbeeld van Opperstoker. Toch, als koppen van Pinochet, Noriega, Ceausescu, Marcos, Botha, Honecker en soortgelijke heerschappen – en vergeet hun/de dames niet – op de buis verschij(e)nen, hun brallende macht uitbrakend, en je de verhalen hoort en de beelden ziet van hun slachtoffers, dan komt er, althans bij mij, een verlangen naar die oude vertrouwde hel. Niet, beluister ik bij mezelf, om wraakgevoelens bot te vieren. Wel om de intense onmacht bij de pijn en de gruweldaden een plek te geven.

Een jeugdige verkiezingskandidate in Chili zei, dat het haar onmogelijk leek bij de val van Pinochet al die militairen te berechten. Er zou jarenlang geprocedeerd moeten worden. Chili moest aan de opbouw en de nieuwe democratie denken. Maar die pijn en dat onnoembare onrecht dan waarmee slachtoffers en naastbestaanden blijven zitten?

In Lapidé's boek over de Bergrede las ik over Rabbijn Baeck. Hij is één van de negenduizend overlevenden van de honderdveertigduizend Theresienstadtgevangenen.

In 1945 probeerde hij de Duitse opzieners en bewakers tegen wraakacties te beschermen. Hij bad in die tijd: "Vrede zij de mensen van kwade wil, en moge er een einde komen aan alle wraak en al het gepraat over straf en tuchting. De gruweldaden zijn met geen pen te beschrijven, ze gaan de grenzen van menselijk bevattingsvermogen te boven... Daarom, o God, weeg hun lijden niet met de weegschaal der gerechtigheid, zodat gij het hun beulen toerekent en op gruwelijke wijze rekenschap van hen eist, maar laat het anders zijn." En dan komt wat belangrijk is, ook voor ons als verantwoordelijken in onze samenleving, in ons rechts- en economisch systeem: "Reken liever de beulen en de aangevers en alle slechte mensen al de moed en de geestkracht van de anderen toe... al die doorwoelde, gekwelde harten, die sterk bleven in het aanzicht van de dood. Laat dat alles, o God, voor u meetellen als losgeld ter vergeving van de schuld; meetellen voor de wederopstanding van de gerechtigheid."

Je durft zulke woorden slechts op te schrijven omdat een concentratiekampoverlevende deze woorden gebeden heeft.

In Gods naam (1990)

Sieth Delhaas

de Bazuin, Splinter, juli 1990

Het komt mij voor dat mannen slechte lezers zijn van hun heilige boeken. In 1990 pas komen christelijke theologen/gelovigen er achter dat mannen en vrouwen geschapen zijn naar Gods beeld. Die 'ontdekking' schrijven zij met zoveel woorden uit in een verklaring van de Wereldraad van Kerken op de bijeenkomst in Seoul in maart jl. 'Deze schepping naar Gods beeld', schrijven de ontdekkers, 'is de basis van een dynamische verhouding tussen vrouwen en mannen voor de verandering van de maatschappij. Wij zullen patriarchale structuren weerstaan, die geweld doen voortduren tegen vrouwen in hun thuissituatie en in een maatschappij die hun werk en seksualiteit uitbuit. Wij verbinden ons wegen te zoeken voor het verwerkelijken van een nieuwe gemeenschap van vrouwen en mannen.'

En dat na negentien eeuwen evangelie!

En wat doen mannen na dertien eeuwen Koran? Vanaf het begin van de Ramadan kent Algerije een ongekende golf van intolerantie waarvan vrouwen als eersten het slachtoffer zijn. De islamitische extremisten creëren een klimaat van terreur om te trachten vrouwen aan hun zedelijke orde te onderwerpen. Mannen, verenigd in een soort heilige militie, beroven vrouwen op de universiteiten van haar vrijheid, slaan met stokken en zwepen, controleren de dracht van de sluier. Zij steken huizen in brand van voorvechtsters van vrouwenrechten of van weduwen of gescheiden vrouwen die ervoor gekozen hebben met haar kinderen te leven zonder man en zonder beschermer.

In Irak kan een man sinds dit jaar geheel volgens de wet een vrouw in zijn familie vermoorden als die beschuldigd is van overspel.

In dat land is een wetsvoorstel ingediend dat erop gericht is de uitoefening van de magistratuur en advocatuur aan vrouwen te verbieden.

In Algerije is het al zover gekomen dat onder druk van de fundamentalisten vrouwelijke rechters en artsen geweigerd zijn.

In Jordanië is een vrouwelijke journalist, kandidaat voor het parlement, bedreigd met een doodvonnis, uitgesproken door religieuze leiders.

In het Europese Frankrijk hebben in 1989 de fundamentalisten een offensief ontketend tegen de rechten van vrouwen en de neutraliteit in het onderwijs.

Waar God al niet goed voor is.

Een groeiend aantal vrouwen in die landen blijkt stevig met hun voeten op de aarde te staan. Zij protesteren en weigeren 'als zondebok te dienen voor de sociale, economische en culturele crisis die het land doormaakt.' Zij eisen dat deze misdaden tegen vrouwen gestraft worden.

Er zetelt een president in de Présidence de la République in El Mourabia in Algérie en van hier uit kunnen de eisen van deze vrouwen kracht worden bijgezet.

Apekool (1990)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, september 1990

De Beweging van Bijstandsvrouwen organiseert op 25 september a.s. te Utrecht een ludiek gebeuren: Het Huwelijk van de Eeuw.

Vanaf het Vredenburg zal een stoet een 'hele lange' van vitrage vervaardigde, met bloemen van vliegerpapier versierde sluier meevoeren.

De bruidsstoet gaat richting Janskerk. In die kerk staat een 'predikant' klaar om het huwelijk van een bruidspaar, gevormd door 'twee bekende Nederlanders' in te zegenen.

Echte, voordat de inzegening plaats vindt, komt een vrouw tussenbeide en vertelt de bruid welke nadelige gevolgen het huwelijk heeft voor een vrouw. De vrouw weigert haar ja-woord en verlaat de kerk. Vervolgens barst op het Janskerkhof een feest uit waarin een 'totale uitverkoop' van het huwelijk zal worden gehouden: 'trouwjaponnen, boeketreeksboekjes, romantische ansichtkaarten en groeidiamanten' zullen van eigenares verwisselen.

Deze uitverkoop is een voorbereiding op een tribunaal in november waar de Nederlandse staat als wetgever van een onrechtvaardige huwelijkswetgeving zal worden aangeklaagd.

Het is terecht dat bijstandsvrouwen – en zij niet alleen – de bestaande huwelijkswetgeving slecht noemen. Het huwelijk onder deze wet moet verdwijnen. Zo snel mogelijk. De kerken, als zij de zaak van de machtsongelijkheid tussen mannen en vrouwen serieus nemen, zouden hun huwelijksinzegeningen moeten staken zo lang deze een instituut bevestigen dat vrouwen in een nadelige positie brengt. Goed dus om protest aan te tekenen tegen het huwelijk.

Maar het ludieke spel moet wel worden opgevoerd waar het hoort: op het gemeentehuis. Het geheel wordt voor ingewijden wat belachelijk als de 'bekende Nederlandse' bruid haar ja-woord in de – kennelijk protestantse – huwelijksdienst gaat weigeren, terwijl ze op het gemeentehuis al aan haar bruidegom geklonken moet zijn.

Zou de 'Beweging van Bijstandsvrouwen', die dit alles heeft verzonnen ook bedacht hebben dat deze vertoning schade gaat berokkenen aan de gedurende zes jaar opgebouwde, nog zo broze samenwerking tussen kerkvrouwen en bijstandsvrouwen? Wie zet hier wie voor aap?

Wegwerpartikel (1990)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, oktober 1990

Onder de kop 'Zuid-Afrika en het geweld' in het dagblad 'Trouw' van 21 september, vind ik de volgende zinnen: 'Het recht moet zijn loop hebben. Wordt Winnie veroordeeld, dan is de schade trouwens te overzien (...). Andere ANC'ers weigeren haar de hand te schudden. Verdwijnt Winnie achter de tralies, dan is het tragisch voor Nelson dat hij blijkbaar onzorgvuldig zijn vriendin heeft gekozen.'

Je kunt je ogen niet geloven als je zulke woorden leest. 'Nelson heeft zijn vriendin onzorgvuldig gekozen.' Buiten beschouwing laat ik of de zware beschuldigingen die tegenover de Zuid-Afrikaanse antiapartheidsstrijdster zijn geuit op waarheid berusten. Dat zal het proces dat op 4 februari 1991 begint, uitwijzen. De man – ik vermoed dat het een man is – die deze woorden schrijft, behandelt een vrouw die - onwankelbaar – bijna dertig jaar het lijden van haar verbannen en gevangen geliefde en haar volk heeft gedeeld, als een wegwerpartikel: verdwijnt ze, dan een splijtzwam minder.

'Trouw' veroordeelt niet nog voordat de rechtbank het doet, maar werpt al weg vóór de veroordeling. 'Andere ANC'ers weigeren haar de hand.' Als dat waar is doen me de beschuldigingen denken aan de vele voorbeelden uit de geschiedenis: de leider mag een minnares hebben zonder hersens, maar één met hersens en die bovendien nog een eigen politieke mening heeft, is een gevaar in de race naar de macht.

'De Moeder van de Natie' zou, als Nelson Mandela in gevangenschap gestorven was, als symbool wel eens een gevaar kunnen zijn in de strijd om het zwarte leiderschap. Toen de beschuldigingen tegen zijn echtgenote naar buiten kwamen zat Nelson immers nog muurvast in Pollsmoor.

Slaat het woord 'vriendin' misschien op een bericht in hetzelfde 'Trouw', dat op 18 februari 1989 verscheen en waarin Frits den Exter meldt: 'Het huwelijk is nooit voltrokken'? Zijn dat de normen waar mee de schrijver rekent? Telt de band van een vrouw met een man van meer dan dertig jaar door verdriet, geweld, vernederingen, verhoren en martelingen heen, minder dan een 'gewettigd' huwelijk?

Interessant is dat niemand ingaat op de opmerkingen van Winnie Mandela zelf over seksueel misbruik van kinderen door kerkelijke personen. Het doet mij denken aan ervaringen van vrouwen, wie om het zelfde euvel en wel eeuwenlang de mond is gesnoerd.

Gevaar (1990)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, 2 november 1990

Hoewel ze een onderarm mist en het zicht van één oog, hoewel ze zweren heeft over haar hele lichaam en haar nieren haar veel ongemak bezorgen, hoewel ze sinds enkele maanden aan verlamningsverschijnselen lijdt en ook haar goede oog langzaam het zicht verliest, is deze vrouw een gevaar voor de Israëlische overheid.

Hoewel ze een uitnodiging uit het buitenland heeft gekregen om zich daar voor haar kwalen te laten behandelen, weigert de Israëlische overheid daarop in te gaan. Artsen worden niet bij haar toegelaten en tot nu toe heeft deze achtendertigjarige Palestijnse vrouw geen proces gekregen en is ze niet verhoord sinds ze op 20 april van dit jaar gevangen werd gezet.

Men heeft haar beschuldigd van het lidmaatschap van een politieke partij. Een mensenrecht dat door de Israëlische overheid aan Palestijnen is onttrokken. In werkelijkheid is Ne'eme El Hilu al jarenlang één van de leidende figuren van de Palestijnse Unie van Vrouwencomités. Voor dit misdrijf zette Israël haar al eerder twee maal gevangen en daardoor liep zij de welbekende gevangeniskwalen op. Haar misdadige praktijken omvatten het onder dak brengen van weeskinderen, het verzorgen van gewonden, het opzetten van cursussen voor vrouwen en het organiseren van kinderopvang. Kortom, zij leert Palestijnse vrouwen en kinderen voor zichzelf op te komen en te geloven in een nieuwe toekomst.

Deze kracht willen de Israëlische leiders breken. Ze wordt nu tot een kwaad voorbeeld gesteld voor vrouwen die hetzelfde doen als zij. Het is een nieuwe tactiek om zich op deze vrouwen te richten.

Maar, dwars door een eeuwenlange verstarring van zich niet met elkaar verdragende godsdiensten, racisme en vijandschap heen, fietst sinds kort een kleine joods-Israëlische vrouwenorganisatie. Deze vrouwen is het te bont geworden wat de mannen van hun volk doen met Palestijnse vrouwen. Zij zorgen als WOFPP dat Palestijnse vrouwen niet naamloos blijven en brieven haar namen door de hele wereld. Wordt Ne'eme El Hilu door joodse leiders geen recht gedaan? De WOFPP-vrouwen telefoneren naar haar bondgenotes in Nederland en van hen moet minister Moshe Arens in zijn kantoor aan de Hahirya te Tel Aviv maar horen dat het niet gepikt wordt dat Palestijnse vrouwen die haar eigen mensen levenskrachtig willen maken, tot de dood toe worden afgebroken.

Onder schot (1990)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, 30 november 1990

Scherpschutters, één met de rug tegen de informatiebalie, twee op het balkon boven de passagiershal, houden de reizigers op Schiphol voor het vliegtuig naar de VS onder schot. Mijn zoon bevindt zich onder hen. Ik leun naast de scherpschutter tegen de balie en bestudeer hoe hij zijn schiettuig hanteert. Inzwart en bruin ligt het als een geliefkoosde in zijn handen. Ontspannen, bijna strelend houden zij het vast. Zijn ogen gaan rusteloos over het territorium dat het zijne is. Mijn zoon valt onder zijn vuurgebied. Later na de bagageafgifte onder de koffie overwegen we of je onder die voorwaarden nog in een Amerikaans toestel wilt vliegen. Amerikaanse angst voor Iraakse aanslagen op nationale belangen in juli jongstleden.

Sinds de bezetting van Koeweit zijn de scherpschutters weer paraat. Met honderdduizenden nu en ze houden ook mijn belang in het oog, wordt er gezegd. Want Lubbers zegt dat hij de aanpak van Bush geheel steunt. Intussen richten mediamensen hun apparatuur op gijzelaars, mannen vooral, van wie de vrouwen en kinderen naar huis konden gaan. Vanwege de arbeidsdeling tussen mannen en vrouwen. Werknemers die verplicht waren een niet-Joodverklaring af te geven voor hun verblijf in Koeweit, heten nu gijzelaars en zijn door Saddam Husein tot slachtoffers en door de media tot prooi gemaakt.

Minister Ter Beek verwijt de Iraakse eerste minister gijzelaars tot handelswaar te maken. Het zelfde nieuwsbericht meldt dat oliebaronnen de benzineprijzen laten zakken tot het peil van vóór de inval, vanwege de verwachte vrijlating van de gijzelaars voor 25 maart. Mensen en benzine, uitwisselbaar en handelswaar. Bisschoppen van God's own country verklaren een oorlog tegen Irak gerechtvaardigd als alle vreedzame middelen falen om de oorspronkelijke toestand te herstellen.

Onze Raad van Kerken is tegen een oplossing met oorlog in de Golf. Roept ze tegelijkertijd de militairen op hun schepen te verlaten? De vrouwen hun zonen en geliefden thuis te houden? De Rotterdamse havenarbeiders de schepen met het Amerikaanse wapentuig niet te bevrachten?

De overkill aan Amerikaanse strijdgassen van 30.000 ton in het Golfgebied is in elk geval toereikend om te zijner tijd ook mij te bereiken.

Onnozele kinderen (1991)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, 11 januari 1991

Van oudsher is de achtentwintigste december gewijd aan de onnozele kinderen, de eerste martelaartjes voor de pasgeboren Jezus. Het verhaal is te vinden in Mattheüs 2, 13-18. Het gevaar is, als de kerk in haar gedenken de nadruk legt op de zeer jeugdige martelaartjes, dat de dader van de kindermoord buiten schot blijft.

In het Italiaanse Siena kwam ik tot mijn verbazing twee meer dan levensgrote en zeer realistische afbeeldingen van dit verhaal tegen. Dat kon geen toeval zijn, want juist in de periode dat beide afbeeldingen werden gemaakt, viel Siena voortdurend in handen van een andere vijandelijke heerser. Waar oorlog, politieke onrust of geweld heerst, zijn kinderen de eerste slachtoffers.

Beide beelden laten soldaten zien vechtend met vrouwen. Mollige, naakte, marmewitte baby's daartussen, op de arm van hun moeder, vallend al, of liggend op de grond, terwijl het bloed, rood, uit hen gutst.

Eén beeld blijft gruwelijk aan mijn netvlies kleven waar een soldaat zijn zwaard loodrecht stoot in de mond van het kind en een golf bloed naar buiten spuit.

Op zo'n dramatische manier verbeelden wij in onze tijd de bijbelverhalen niet meer. Maar de wreedheid waarmee onze generaties met kinderen omgaan is nog niets veranderd. De televisiebeelden van onze werkelijkheid zijn even gruwelijk.

De Unicef laat weten dat de jaren negentig – met een nieuw jaar uit dat decennium wensen wij elkaar in deze dagen weer geluk – een verloren periode is voor miljoenen kinderen in deze wereld.

Het getal veertigduizend dat staat voor het aantal kinderen dat elke dag van ellende sterft, is al vaak geciteerd. Veertigduizend mismaakte en ernstig zieke kinderen vond men dit najaar naakt en uitgehongerd in Roemeense instellingen.

In New York lijdt veertig procent van de kinderen honger, in India en Bangladesh dertig procent.

Martelaartjes allemaal? Bij het antwoord op die vraag zijn de onnozele kinderen van vandaag niet gebaat. Wel bij het uitschakelen van de moordenaars.

Angst en schaamte (1991)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, 25 januari 1991

Hardnekkig dringt zich deze dagen een beeld aan mij op dat al jaren in mijn onderbewustzijn verscholen ligt. Het is vrijdag vroeg in de avond van de vierde mei. Er doen geruchten de ronde dat de oorlog nu werkelijk is afgelopen. Mijn ouders gaan de straat op om zekerheid te krijgen. Wij moeten binnen blijven. Vandaag nog is in onze buurt een man door een Duitse, kennelijk op de vlucht geslagen soldaat neergeknald. Ik zie mezelf in de hoek van de huiskamer. Mijn broer stelt voor om God te danken voor de bevrijding. We knielen samen aan de orgelkruk. Heb ik gedankt? Ik weet het niet. Wat ik wel weet en wat me juist deze dagen zo fascineert is wat ik toen als negenjarige, vroom maar heel bang, mezelf beloofde: als ik dit nog 'ns beleef, ga ik aan de gaskraan hangen. Een belofte voortkomend uit vijf jaar angst. Bloed en afgeschoten ledematen, doden vlak naast je omdat de bom jou net niet raakte, de geur van rokend puin die Rotterdam nooit verlaat.

Vandaag, Vught, 17 januari 1991 — is het zover.

Vandaag geen angst maar schaamte. Schaamte om te worden gerekend tot een bondgenootschap dat een bloedige aanval inzet, schaamte om te behoren tot een volk dat voor het merendeel het geweld omhelst. Schaamte omdat onze politieke leiders zich vanachter hun bij deze gelegenheid opgezette bezorgde maskers, distantiëren van hun werkelijke verantwoordelijkheid. Lubbers en Ter Beek zeggen dat de 'wapens spreken'.

De mediazuilen hebben elkaar gevonden in een gezamenlijke oorlogsshow. De beurs van New York herstelt zich al tijdens deze eerste oorlogsuren van de schrik en eindigt de dag met duizend punten winst. De olieprijsen zijn gezakt deze eerste nacht en in de woestijn zullen de lijkenzakken gevuld worden met de lichamen van de armste Amerikanen — de zwarten, de Latino's en de Aziaten ondanks de belofte van een korte actie waarmee 'alles zo snel mogelijk achter de rug zal zijn'.

De leugenmachine draait op volle toeren. Ik overbrug de afstand van mijn besluit-uit-angst in de lente van 1945 naar mijn gevoel van schaamte en de tijd die ligt tussen mijn schrijven en uw lezen met twee regels van Dorothee Sölle: 'Geloven betekent voor ons: in een objectief cynische situatie het cynisme bestrijden.'

God in stippels (1991)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, 8 februari 1991

Dertien uur voor de vredesdemonstratie en anderhalve dag voor de opheffing van de PSP vertelt een partijlid van-het-eerste-uur me dat hij in elk geval niet gaat demonstreren. Hij is er helemaal niet zo zeker van nu Israël in het geding is. En: 'Ik merk dat er onder de mensen van de zestiger jaren nogal wat discussie is of we wel tegen deze oorlog moeten zijn.'

Hij is als pastor zijn gemeente jarenlang voorgegaan op en heeft hen geprikkeld tot de pacifistische weg. Geen zee was hem te hoog. En nu: Israël is in het geding. Dus de god-van-Israël is in het geding.

Soms snap ik waarom mensen godsdienst haten.

Bijvoorbeeld zoals na een radio-uitzending van de EO als deze evangelischen de luisteraars laten debatteren over de stelling of de god van Saddam Hoessein dezelfde is als die van de christenen. En die van de joden dan?

Een andere omroep laat weten juist de leider van de ijveraars voor de nieuwe joodse tempel te hebben gesignaleerd in een winkel waar hij pistolen inslaat om de Heilige Berg nog beter te kunnen verdedigen.

Sta ik echt in een joods-christelijke traditie, vraag ik me op zo 'n moment af? Wat is dat in godsnaam? Een kreet die nergens op slaat? Niets meer dan een aaneenrijging van ideeën van fanatici?

Over en om wie gaat het in deze oorlog en welke god wordt hier geprostitueerd?

In een stukje van dr. Riet Bons-Storm lees ik iets over 'een gerucht van god' in deze wereld waaraan wij mensen gestalte moeten geven.

En in het Museum van Volkenkunde zie ik een tentoonstelling waarin Aboriginalkunstenaren hun mystieke verhalen hebben uitgebeeld in stippels.

Spreken over god in stippels...

Laten de godfather van deze en de toekomstige eeuw dat mogen leren.

Banaal (1991)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, 22 februari 1991

Vandaag heb ik aan tien vriendinnen een kettingbrief verstuurd. 'Je bent gek. Geloof je dat je er ooit een cent van terug ziet?', vroeg m'n dochter. Ja, dat geloof ik. Hoewel ik nog nooit van mijn leven een gulden heb teruggezien van bijvoorbeeld de vredeskettingbrief die we als vredesvrouwen aan het begin van de jaren tachtig over heel de wereld aan elkaar verstuurd, en nooit ook heb ik één van de honderd zoveel ansichtkaarten gezien die me in mijn jeugdjaren bij hoog en bij laag werden beloofd.

Waarom dan nu opnieuw? Gewoon vanwege de banaliteit. Niet de banaliteit van de kettingbrief maar om de banaliteit van gebrek aan geld voor al dat werk dat zo nodig moet gebeuren overal. Om precies te zijn: om het gebrek aan geld voor al dat vrouwenwerk dat wereldwijd met zoveel inspanning gedaan zo gering geschat wordt; dat niet betaald wordt vaak om dat deze samenleving haar geld aan andere zaken verkiest te besteden. Om de banaliteit dat 'onze jongens' zomaar 'per ongeluk' voor twee miljoen de lucht in laten vliegen. Omdat diezelfde jongens uitgerust zijn met de allernieuwste snufjes om de dood in de woestijn te dienen. Goed, je kunt je defensiebelasting weigeren, en ik hoop dat velen dat na het boosaardig schouwspel van de laatste weken zullen doen, maar dan nog.

Ik heb een kettingbrief verstuurd vandaag. Een levenslijntje uitgegoot. De Amerikaanse vrouw die hem begon, schrijft: waarom krijg je straks zo'n tienduizend gulden toegestuurd? Omdat er eens gezegd is: vraag en je zult ontvangen. Mijn tientje heb ik overgemaakt aan een zwarte vrouw. Als ze straks haar duizend tientjes binnen heeft, reist ze af naar haar geboorteland. Andere vrouwen vragen geld voor vrouwenwerk op de Filipijnen en in Brabant. Het mijne is bestemd voor het verbond tussen Israëlitische en Palestijnse vrouwen. Stel dat het uitkomt, dat het echt binnenkomt: voor elke vrouw die meedoet tienduizend gulden voor het vrouwenwerk!

Mannen hebben, zo schrijft een vredesvoorman, een fascinatie voor oorlogvoeren. Is dat een excuus? Of is het een ongeneeslijke ziekte? Dan hoop ik dat de dood niet lang op zich laat wachten.

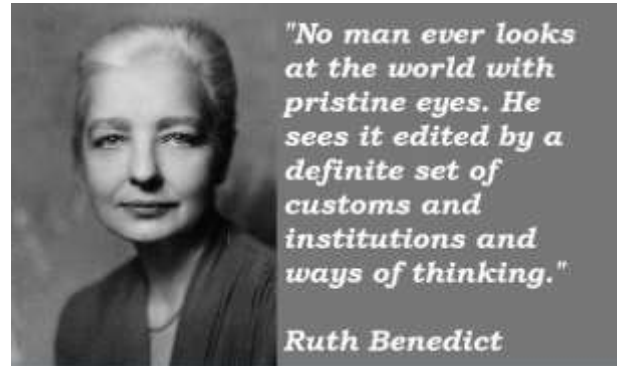
Wanneer gaan vrouwen ervoor zorgen op die plekken te komen waar de pot met geld verdeeld wordt en de beslissingen worden genomen in plaats van zich bezig te houden met kettingbrieven?

Potlatch (1991)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, 8 maart 1991

Ruth Benedict, de beroemde Amerikaanse antropologe (1887-1948) maakt in de dertiger jaren gewag van een fascinerende gewoonte van de Kwakiutl-Indianen in Brits-Columbia. Een chieft organiseert een potlatchfeest en nodigt stamgenoten uit. Hij overlaadt hen met een geweldige hoeveelheid geschenken, zoals kano's, huiden, kleden en ceremoniële koperen platen. Daarnaast gaat hij zich te buiten aan een uitzinnige vernietiging van eigen kostbare bezittingen. Er worden bijvoorbeeld gigantische hoeveelheden visolie op het vuur gegooit en ook hier kano's, huiden en kleden.

De gastheer houdt zich groot en toont geen enkele emotie over de vernietiging van zijn bezittingen. Zijn doel is enkel zijn gasten te overdonderen. Soms houdt hij brallende redevoeringen in de trant van: ik ben de voornaamste en jullie bedekken je gezicht van jaloezie; ik ben de eerste van alle stammen. Als het feest een punt bereikt waarop één van de gasten vindt dat de gastheer hem in het geven van geschenken en het doen van vernielingen overtreft, verlaat hij het feestterrein en begint thuis voorbereidingen voor een Potlatch, waar hij zijn rivaal zal uitnodigen om hem op zijn beurt te overtroeven.

Ruth Benedict meende dat deze Kwakiutl-Indianen een aanmatigend volk vormden, erop uit om voortdurend zijn superioriteit te bewijzen. Antropoloog Harris zegt in de jaren zeventig echter, dat deze Indianen zich helemaal niet te buiten gaan aan grillen, maar dat hun uitspattingen het gevolg zijn van economische en ecologische omstandigheden. Het contact met de blanken en hun ziektes waren vernietigend voor hen.

Gebruikten de Indianen de Potlatch vóór de komst van de blanken om hun goederen onderling te verdelen, de excessieve Potlatch zou veeleer een uitwas zijn van een stervende cultuur.

Wat is eigenlijk het effect op het gedrag van een volk om te weten dat het leeft op het territorium van andere volken, die het door de eeuwen heen heeft opgejaagd, zo goed als uitgeroeid en waarvan het de overlevenden nog steeds naar het leven staat?

Het zou interessant zijn als bijvoorbeeld een Indiaanse antropoloog dit ter gelegenheid van de Columbusherdenking in 1992, op kosten van de Amerikaanse overheid, eens zou onderzoeken.

Breinaaldbeleid (1991)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, 22 maart 1991

Het deinen en beuken en deinen in en rondom de Golf hield / houdt de aandacht licht af van wat elders gebeurt.

Ook daar is vaak wat men een opgang noemt naar een nieuwe rechtsorde, niet meer dan een teruggrijpen naar oude veilige verbanden die heersers zekerheid garanderen.

Wat is er in ons eigen verlichte Europa bij voorbeeld gaande? Uit Polen valt er

‘vooruitgang’ te melden. Walesa-aanhangers hebben deze maand een

christendemocratische partij opgericht die een conservatieve koers gaat varen en zij-aan-

zij gaat met haar Duitse zuster. In zo’n sfeertje kunnen de Poolse bisschoppen risicoloos een duit in het zakje doen en roepen derhalve de arbeiders op tot noeste arbeid, vlijt, loyaliteit en ‘uitvoering van al het opgedragen werk’. Dat is hét moment voor president Bush om beloften van kwijtschelding van schulden te doen als hint en schouderklop voor Poolse politici als goede verstaanders. Andere schuldeisers van deze in het kapitalistische kamp teruggekeerde natie roept hij op het Amerikaanse voorbeeld te volgen.

Waar vossen de passie preken, moeten boerinnen hun kippen in het oog houden. Met de blik op de Golf gericht kan het ons ontgaan zijn dat deze maand – ja, in de maand van de oprichting van de christelijke partij – de abortuswet in Polen gewijzigd wordt. De barre situatie voor vrouwen tijdens het communistische regime – geen voorbehoedmiddelen, vrije abortus, één abortus op elk levend geboren kind – wordt, als God, de paus, de roomse president en de mannen het willen, veranderd in: géén abortus behalve bij zwangerschap wegens verkrachting of incest, óf als het leven van de moeder in gevaar is.

Poolse vrouwen zijn in verzet. Deze wet, zeggen zij, brengt het land terug naar de ‘duistere tijden’ van vóór 1956, de tijd van de breinaalden welteverstaan. Gynaecologe Niczabitowska meldt ‘afschuwwekkende gevallen’ waarbij vrouwen hun leven riskeren. Zelfs de smid moet uitkomst bieden. Want ook deze Poolse overheid besteedt, evenmin als haar voorganger, geld aan voorbehoedmiddelen. Internationale gezinsplanning organisaties sturen nu pillen en spiraaltjes naar de Poolse ziekenhuizen. Druppels op een gloeiende plaat. Als de paus dit jaar Polen opnieuw bezoekt, kan de smet van vrije abortus zijn plezier in elk geval niet meer vergallen.

Barst (1991)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, 4 april 1991

Mensen zijn van goddelijke oorsprong. Meestal merk je daar weinig van. Soms barst het oer onverwacht en flitsend uit zijn voegen. Ik kreeg er iets van mee en voel de glans nog na het ondergaan van een expositie van beeldhouwwerken van Camille Claudel (1864-1943) In haar tijd als genie genegeerd en vermorzeld.

Sommigen, zoals haar broer en vader, zagen in haar buitengewoon talent. Auguste Rodin wilde haar als leerling en snel al werd hij haar minnaar voor vijftien jaar. Twee elkaar inspirerende media. Succes en publiciteit dichtten de voeg waaruit het oer door zijn hand naar buiten wilde barsten.

Als het oer uitbarst uit de mens maakt de omgeving het onschadelijk, zet het om in decadentie of knuppelt het dood. Het laatste geschiedde aan Camille Claudel. Die pijn om het oer kan haar mens-zijn niet dragen. Wie zou dat begrijpen? Ze brengen haar naar een asiel waar zogenaamde waanzinnigen huizen. Veertig jaar, tot aan haar dood in 1943, gewapend met een haarscherpe blik op haar eigen situatie.

‘In een krankzinnigengesticht mag men niet op veranderingen hopen. De reglementen zijn er nodig voor al die zenuwachtige, schreeuwerige, dreigende creaturen, die zelfs door hun verwanten niet verdragen worden. Hoe komt het dat ik gedwongen word ze te verdragen?’ Vergeten als een dode. Haar graf geruimd, haar gebeente op de grote hoop.

Op een zondag in maart sta ik in de rij voor een simpel gebouwtje in de tuin van het museum, waar de wereld het werk van haar minnaar eert. Op een uur waarop kerken hun godsdiensttoefening beginnen, treed ik de simpele tempel binnen waar ik een glimp van mijn oorsprong ervaar. De uitbarsting van het menselijk oer nog vloeibaar in haar beelden.

Wat rest van wat ze zelf in verbijstering trachtte te vernietigen, is een eeuw later voor enkele maanden bijeengebracht door haar verhaal in het boek en de film van Anne Delbée. Moeizaam. “Zoals men, om een vrouw te beeldhouwen, de harde Alpensteen aanpakt, en men haalt er een levende figuur uit te voorschijn, die groeit naarmate de steen slinkt” schreef Michelangelo.

Ziek (1991)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, 19 april 1991

Ons land is ziek, heeft onze geachte minister-president onlangs verkondigd. Ik vind dat hij daarin gelijk heeft. Graadmeter daarvoor bij mij is hoe een samenleving die door wetten en regels, gemaakt door een kleine groep het-voor-het-zeggen-hebbers, omgaat met mensen die aan die regelgeving in verleden en heden geen deel mochten of kunnen hebben. Eén van die regels die op handen zijn, is de aantasting van het weduwenpensioen. Is dat een heilige ruimte die niemand mag betreden? Onze minister-president zou dat als christenpoliticus moeten weten. In de bijbel is er van alles over weduwen te lezen. Alleen al in de evangeliën zijn er dertien teksten die machthebbers waarschuwen: hands-off van de weduwen. Bijvoorbeeld deze: “Wee u, schriftgeleerden en Farizeeën, gij huichelaars, want gij eet de huizen der weduwen op, terwijl gij voor den schijn lange gebeden uitspreekt. Daarom zult gij zwaarder oordeel ontvangen.

Toen in het begin van de jaren tachtig de voor het grootste deel christelijk gesigeneerde overheid de huizen van de bijstandsvrouwen begon ‘op te eten’ — die in de ogen van Jezus zeker dezelfde rechten hebben als weduwen — heeft onze samenleving dat gepikt. De meeste van die honderdtachtigduizend bijstandsvrouwen hebben, evenals de weduwen, tientallen jaren haar leven ingezet om man en kinderen te dienen. Ze kregen daarvoor meestal alleen brood en onderdak. Meer vaak niet, afgezien dan van allerlei soorten mishandeling.

Een samenleving die de inzet van vrouwen en moeders beloont met armoede als zij op een tijd in haar leven zijn gekomen dat zij eindelijk vorm aan een eigen, zelfstandig bestaan kunnen gaan en durven geven, is inderdaad ziek.

Toen de bijstandsvrouwen — ex-verzorgsters van kostwinners en kinderen — actie voerden, reageerde deze samenleving niet. Zij laat ze verpauperen. Nu voeren weduwen actie. Wie schaart zich aan hun zij? De mannen wier vrouwen morgen ook weduwen zijn? De kinderen die jarenlang de voordelen van moeders zorg hebben genoten?

Deze zieke samenleving zwijgt stil terwijl de huizen van de moeders — bijstandsvrouwen en weduwen — door huichelaars worden opgegeten.

Hoereren (1991)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, 3 mei 1991

In de film 'Dances with wolves' zoekt een Amerikaanse soldaat contact met een Indianenstam nadat hij maandenlang en verlaten op een vooruitgeschoven post aan de Westgrens op landgenoten heeft gewacht. Als die eindelijk komen en zijn relatie met de Indianen aan zijn kleding af lezen, ranselen ze hem op beestachtige manier af. Zijn vriendschap met de Indianen betekent voor hen hoereren met de vijand.

Een Nederlandse studente die momenteel voor onderzoek op de Westbank verblijft, wordt tijdens een korte onderbreking van de vierentwintig uur durende 'avondklok' op straat overvallen door een Israëlische schietpartij. Als de Israëlische soldaten merken dat ze een buitenlandse is, willen ze haar beschermen en haar overhevelen naar de veilige kant van de grens. Als ze de soldaten laat weten dat ze bij de Palestijnen woont en dat ze geen prijs stelt op een verhuizing naar een veilig Israël beginnen ze haar uit te schelden voor Palestijnenhoer.

Ik herinner mij dat in 1945 over mijn prille maar intense vreugde om het bevrijd-zijn een diepe nooit meer uitgewiste schaduw valt: twee blaaskakerige jongemannen duwen op een sombere woensdagmiddag een vrouw met haar hoofd uit het raam van haar woning op de eerste etage. Het is de moffengriet uit onze straat die door deze helden voor haar liefde voor een Duitse soldaat gestraft wordt met een openbaar kaalscheerfeest. Ik heb het altijd als een triomf gevoeld dat ze er later prachtig golvend haar voor terug kreeg. Thuis had ik geleerd dat de Führer slecht was, maar dat die arme soldaten liever in hun eigen land waren gebleven: de simpele verdeling tussen goed en kwaad in een gezagsgetrouwe wereld waarin geen lessen van verzet waren ingebouwd.

In de oorlogssituatie in Israël ontwaakt steeds meer het besef dat je inzetten voor vrede of opkomen voor Palestijnen geen heulen of hoereren met de vijand is, maar een poging om de kloof die de Israëlische regering tussen volken slaat, te overbruggen.

Vanuit Nederland wordt deze beweging ondersteund met een Nieuwsbrief die via Postbus 15823 te Amsterdam te bestellen is. De initiatiefnemers maken de keuze voor publiciteit voor de bewegingen in Israël 'omdat het voortbestaan van de groepen erg wankel is en omdat aan hun werk zo weinig bekendheid wordt gegeven in de Nederlandse media.'

Een hedendaagse vorm van afranselen, kaalscheren en uitschelden als wraakoefening voor hoereren met de vijand.

Voorbeeld (1991)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, 10 mei 1991

Elke keer weer duiken er figuren op die beweren dat het evangelie verkocht moet worden. En omdat men meent dat ‘de kerk’ het alleenrecht heeft op dit product, adviseren zij dat dit instituut gebruik moet maken van beproefde managementtechnieken. Juist omdat het evangelie een uniek product is.

Het Areopagusberaad, bestaande uit twaalf (!) leidinggevende, kerkelijk betrokken mensen uit de wetenschap, het bedrijfsleven en de politiek, is een hedendaagse vertolker van die idee.

Ik ben benieuwd wie die verkooptechnieken moeten gaan realiseren; zij, de wetenschappers, managers en politici, die het al zo lang voor het zeggen hebben en deze wereld gemaakt hebben tot wat zij geworden is?

Onlangs kreeg ik een fascinerend boek in handen met de titel ‘Vrouwen op ontdekkingsreis’, over avonturiersters uit de negentiende eeuw, geschreven door Wolf Kielich. Eén van die avonturiersters is Daisy Bates, een deftige dame met idem hoed en japon die jarenlang in het gezelschap van Aboriginals door de woestijnen van Australië zwierf. Eens stootte ze op een bivak van drie blinde Aboriginals, die door hun stam als hinderlijke ballast waren uitgestoten. Drie jaar zorgde ze voor hen in haar eigen kamp door konijnen en hagedissen voor hen te jagen.

‘Ik hakte het hout voor hun vuren, paste op dat ze zich niet brandden, kookte hun eten, stak hun pijpen aan en ging, met behulp van een lange stok waaraan ze zich vasthielden, met hen wandelen. Eens herinnerde ik me dat ik nog altijd lid was van de meest exclusieve damesclub van Perth. Die gedachte amuseerde me zo dat ik er kracht uit putte om door te zetten.’

Er kwam bij Daisy Bates’ zorg nog een meisje dat stervende was aan syfilis. Ze was bedekt met zweren en leed ondragelijke pijn. Ze had vierhonderd kilometer gelopen om bij Daisy te komen die niet veel meer voor haar kon doen dan haar warm houden bij het vuur. Op een nacht kwam het einde en Daisy vertelt daarover:

‘Ik zat naast haar en hield haar hand vast. Plotseling vloog ze overeind, keek me angstig aan en vroeg “Waar ga ik naartoe?” Ik antwoordde met een wedervraag “Is Kabberli goed?” “Kabberli is goed”, zei ze. “Waar jij naartoe gaat, daar is mijn vader”, zei ik, “en zodra je mijn hand loslaat, pakt mijn vader hem vast. Hij zal voor je zorgen tot ik kom.”

“Jouw vader, Kabberli? Dan ben ik veilig”.

Ze viel in slaap en stierf die nacht.

‘Dit is’, laat Daisy Bates ons weten, ‘alles wat ik de Aboriginals aan godsdienst heb gegeven. Ik heb getracht hun het enige christendom te schenken dat zij konden begrijpen en dat was liefde, begrip, een onwankelbaar vertrouwen en mijn voorbeeld – altijd mijn voorbeeld.’

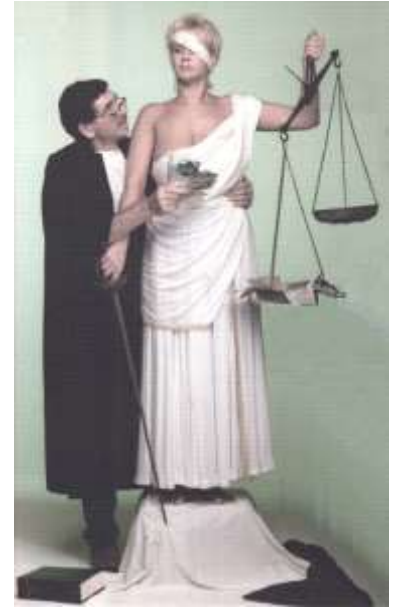
Smaad (1991)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, 31 mei 1991

Het effect van gebeurtenissen is niet te overzien. Vandaag was ik getuige van een rechtszaak die rechtstreeks voortkwam uit het proces tegen psychiater F. te Z. Op de dag van zijn veroordeling, 30 mei 1990, wacht een vrouw en incestoverlevende in Breda in spanning op de uitslag van de rechtszaak. Niemand beter dan zij heeft weet van de pijn van de slachtoffers van F.

Zelf is ze kansloos in recht verkrijgen. Haar zaak is verjaard, haar familie wil niet van haar horen, de markt van de pers is verzadigd van incest. Ze grijpt naar een middel dat noodweer heet. Op die 30^e koopt ze twee ansichtkaarten, adresseert ze aan incestdader A. in het Drentse dorp P., schrijft daarop de huisnummers van de villa's aan weerszijde van de zijne en vermeldt als afzender: jouw incestslachtoffer en zus van je vrouw, slachtoffer van een helse driehoeksverhouding binnen het gezin.

In 1985, vijftientig jaar na zeven jaar misbruik, herkent ze van een tv-uitzending over incest: dit is mij gebeurd! Eindelijk weten, na twee mislukte huwelijken en een relatie met een prietervriend, na mislukte opleidingen en een verwoeste gezondheid. Op dat weten antwoordt het strafrecht: verjaard. De familie: spaar onze goede naam.

Gevolg van deze incest voor haar: bijstandsvrouw, gescheiden, uit huis gezet, armer en armer, onaanzienlijk-tot-haar-dood.

Gevolg van deze incest voor hem: maatschappelijk aanzien, drs. in de psychologie, gezin, villa, welgesteld en onbesproken.

Na de ansichtkaarten is er taal noch teken. In september een herhaling van de noodweer. Dan volgt een aanklacht wegens smaad, via de zoon, advocaat van de incestdader.

De vrouwenbeweging is sinds tien jaar doende incest, waar geen woorden voor waren, in taal om te zetten, dus in de werkelijkheid van alledag te plaatsen. Wat niet uitgesproken mocht, worden nu woorden-in-een-rechtszaal van de officier en de advocaat. Zij vragen ontslag van rechtsvervolgung wegens smaad. De eiser laat zich niet zien. Uitspraak over een week.

Daders voelen zich veilig, want vrouwen blijven zwijgen. Als vrouwen gaan spreken dan zullen er nog tien-, nee, honderdduizenden zaken A's te P. en F's te Z. te berechten zijn. Als ze tenminste niet zijn verjaard.

Volgzaam (1991)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, 28 juni 1991

Even voor half negen stapt hij luidruchtig binnen. Ik kijk op en herken hem: onmiskenbaar de pastor. De linkerhand losjes in de broekzak. Bijbel en gezangboek onder de rechterarm geklemd. Een vreemde eend in de bijt van vrouwen die ruim voor het ontbijt in de hal van de Loccumse Akademie zijn neergestreken. Ze lezen wat, praten zachtjes, op stoom komend voor de tweede conferentiedag.

Niemand schenkt hem aandacht. Hij stapt heen en weer, kijkt op zijn horloge. Over een minuut al begint de ochtendwijding voor de gasten. Ik grijns. Ik hoop dat niemand hem volgt naar de kapel. Ik ga in elk geval niet en zal ook morgen niet gaan. Uitgerekend vandaag van een man Gods woord te moeten horen. Wat kan hij te melden hebben? Toch niets goeds?

Een internationale conferentie heeft de Deutsche Akademie georganiseerd vanuit de vraag: Europa '92 – werkgelegenheid of een 'blaues Wunder' voor vrouwen?

Zo'n honderd uitstekend gekwalificeerde, voornamelijk Duitse vrouwen moeten al na enkele uren tot de conclusie komen: Europa '92 wordt een ramp voor vrouwen. Specialisten op het gebied van de arbeid en vrouwelijke Europarlementariërs komen met cijfers en ervaringen die er niet om liegen. Regeringen hebben al tientallen jaren geleden getekend voor gelijke beloning van mannen en vrouwen, maar tolereren een onderbetaling van vrouwen van 30%. Pensioenen van haar liggen gemiddeld 60% lager dan die van hem.

Europese richtlijnen lijken hoop te wekken, maar blijken geënt op het arbeidsleven van hém. Kinderopvang, het cruciale punt om vrouwen in de toekomst kans te geven op economische zelfstandigheid, breekt niet door de mannenlobby heen. Mannen zijn niet van plan vrouwenzaken te steunen, laat staan in te brengen. 'De Nieuwe Man die ons voor de jaren negentig was beloofd, de man die zorgarbeid en werkgelegenheid met vrouwen wil delen', meldt Christa Plath van de Hamburgse SPD en Europarlementariër, 'komt er niet aan. In Brussel althans is hij niet gesignaleerd.'

Een vrouwenlobby er tegenaan gegooid? Jawel, maar die bedelt al een jaar om geld bij diezelfde mannen om het werk nog maar te kunnen stárten. Soms zijn we minutenlang stil om het geweld van mannenmacht en ons gebrek aan middelen. Wat vrouwen rest is offensieven, strategieën, strijd, een eigen weg.

Ik mis het ongeduldig stappen op de stenen en kijk op. De pastor is verdwenen. Op een enkele na de vrouwen ook.

Afrekenen (1991)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, 26 juli 1991

Politiek bedrijven heeft alles te maken met cijfers, rekenen en afrekenen. Een boeiend staaltje daarvan is naar buiten gekomen door de opening van het statistisch archief van de Sovjet Unie. Demografen en historici in dat land kunnen nu bevestigen wat al jaren werd vermoed, namelijk dat er twee reeksen demografische – beschrijving van het verloop van geboorte en sterfte van een volk – statistieken bestonden voordat de nieuwe openheid met Gorbatsjov en zijn Perestrojka haar intrede deed.

De ene cijferreeks werd intern, de ander voor publicatie gebruikt. Daarbij speelde vooral het imago van Stalin in de jaren dertig een rol. Deze staatsman had de profetische uitspraak gedaan dat de bevolking onder een socialistisch bewind altijd sneller zou groeien dan onder kapitalistische voorwaarden. In die jaren werden volkstellingen echter steeds opnieuw uitgesteld of per decreet ongedaan gemaakt om het uitlekken van een falende profetie te voorkomen.

Stalin voorspelde de Sovjet-Unie in 1937 een inwoneraantal van 170 miljoen. Een cijfer dat zijn ideologische berekeningen zou moeten onderbouwen.

De volkstelling die werd gehouden, maar ongedaan gemaakt, leverde slechts 162 miljoen Sovjetburgers op. Angst voor uitlekken van dit onheilsgetal bracht de overheid er toe iedereen die maar wist van of deelgenomen had aan de telling of de verwerking ervan, te arresteren. Grote vissen uit de vijver werden geliquideerd of gedeporteerd.

In 1933 teisterde een hongersnood dit immens grote land en eiste zes miljoen doden. De zich na dat jaar openbarende toenemende verschillen tussen levensverwachting van mannen en vrouwen worden geweten aan de losgebarsten vervolgingen die tegen 'rijke' boeren worden ingezet. Arrestaties en deportaties van hun gezinnen naar Siberië leveren verlies op voor het groeicijfer van de bevolking.

Interessant is dat juist nu, terwijl wordt herdacht dat vijftig jaar geleden de fascistische Sovjet-Rusland binnenvielen, de cijfers uit de archieven weten te vertellen dat niet 'slechts' twintig, maar zesentwintig miljoen mensen in de USSR hun leven verloren door het fascistisch geweld. Wat betekenen zulke cijfers uit het verleden in de nieuwe politiek van een rijk 'Westen' tegenover een uitgemergeld 'Oosten'?

Milieublindheid (1991)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, 23 augustus 1991

In mijn woonwijk is een proefproject van start gegaan met Gft-containers.

Gft staat voor groenten-, fruit- en tuinafval. Nu heb ik al sinds jaren een compostbak die diezelfde gemeente haar bewoners te koop aanbood. Deze bak zorgt ervoor dat mijn Gft omgezet wordt in prachtige, zwarte aarde die ik regelmatig uitstrooi in mijn tuintje.

Ik belde dus de Gft-ambtenaar met de mededeling dat ik die nieuwe container-met-een-gratis-bij-te-leveren-emmertje-voor-in-de-keuken niet voor een paar maanden wilde uitproberen. Nee, mijnheer, want mijn systeem werkt uitstekend.

Op een mooie zaterdagmiddag werden de Gft's uitgereden. Ik zag ze voorbij komen: manshoog, maar zonder kop, op wielen en fel groen. Naast de gifgroene gif bak, 40x50 cm, die sinds vorig jaar onze tuinen, balkons, schuren, of garages siert, nu ook een drie maal zo hoge Gft-bak. Wat komt hierna?

Waarom sta ik niet te juichen bij dit milieu bevorderende en -vriendelijke beleid van mijn gemeente? Omdat zij naar mijn gevoel met deze bakken dweilt terwijl ze de kraan angstvallig open laat staan. Ik moet met behulp van lelijke bakken door mijn achterdeur het vuil sorteren en verwijderen, dat door de voordeur, vaak ongevraagd en opgedrongen, binnenkomt. Behoeften kweken heet dat in de economie.

De stroom reclaimedrukwerk die mijn brievenbus en voordeurmat bevuilt, die niet alleen bomen kost maar mensen aanzet tot veel en overbodige consumptie, wordt door het gemeentebestuur niet onderbroken of gestuurd. Het milieuvervuilende aspect aan de voorkant mag immers niet worden aangepakt, want dan raakt men de vrije markt, de heilige koe van het Westen. Een sticker op de brievenbus met geen reclaimedrukwerk mag nauwelijks baten.

Het huis-aan-huisblad waarin de gemeente haar burgers kond doet van de nieuwe containers is vol gevouwen met een dikke stapel reclamefolders. Als ik de bezorger zeg dat ik wel het mededelingenblad wil en niet de folders, blijkt dat onmogelijk te zijn: de hele hap of helemaal niets. Hoe moet ik dan weet hebben van de aanwas van de containers?

Ik kies nog voor het totale pakket.

En wat lees ik vandaag? Op de Milieustraat van de gemeente is nu ook een kledingcontainer geplaatst: voor de Derde Wereld en Roemenië.

Science fiction (1991)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, 6 september 1991

In de dagen dat op mijn televisiescherm de gevolgen van de putsch en het uiteenvallen van de Sovjet-Unie worden uitgebeeld, werk ik aan een interview met Irina Guschewaja. In 1989 heeft zij met haar man het initiatief genomen om door middel van een demonstratie van een 40.000 koppen tellende menigte door Minsk, de hoofdstad van Wit-Rusland, de overheid te dwingen te erkennen wat de gevolgen van de ramp in 1986 met de kerncentrale in Tsjernobyl zijn voor de bevolking. Zeventig procent van de radioactieve neerslag van 'Tsjernobyl' is op haar land terecht gekomen. De wolk die boven Wit-Rusland hing had, als men de natuur haar gang had laten gaan, toen boven Moskou behoren te hangen. Maar de heren in het Moskouse regeringscentrum, wilden die wolk niet en lieten hem kunstmatig afwenden. Daarna volgen er vier jaar van zwijgen, ontkennen, sussen.

Het woord genocide spreekt ze niet uit. Maar als ik nu, thuis achter mijn computer de woorden uit haar mond omzet in letters, dringen de consequenties pas goed tot me door. Vier jaar lang zindert het land, Wit-Rusland, van de radioactiviteit. Dan, in 1989 gedwongen door de publieke opinie, geven de dikkoppen in de Opperste Sovjet toe en roepen de noodtoestand voor Wit-Rusland uit. En nog zindert het daar.

Intussen eten de mensen van de opbrengst van de velden die die jaren zeer overvloedig is, want echt gevaarlijk is het niet. De melk van de koeien wordt gedronken. Kinderen worden bleek en ziek, de kleinste wondjes genezen niet of slecht. Kinderen worden verplicht zich op te houden in zogenaamd niet-besmette ruimten, uit voorzorg. De na de ramp geasfalteerde: schoolpleinen worden meerdere keren per dag schoon gespoten. Bos en vrije natuur zijn verboden terrein.

Als kinderen na vier jaar science fiction-bestaan psychische problemen krijgen, geven de dikkoppen in Moskou de kinderen hun vrijheid terug. Het aantal kankergevallen vertwintigvoudigt.

Science fiction? De werkelijkheid van Irina op mijn cassettebandje enerzijds staat tegenover de werkelijkheid van al die dikkoppen op mijn televisiescherm – die de wereld nog serieus schijnt te nemen ook – anderzijds.

Gorbatsjov, Jeltsin en al die anderen: leefden en regeerden zij niet op 26 april 1986 en de dagen en jaren daarna?

Genade (1991)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, 20 september 1991

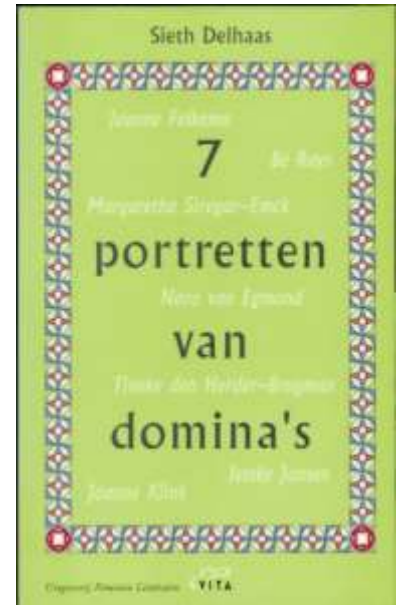
In mijn woordenboek wordt God bij de verklaring van het woord genade in vergevingsgezinde goedertierenheid in één adem genoemd met vorsten, rechters en legerbevelhebbers. Het beeld van overvloedigheid dat ik bij genade heb, wordt daardoor afgezwakt tot een mager symbool, verbonden met macht.

Dat woord schoot me te binnen tijdens de afscheidsdienst van een hervormde predikante. Vijftig jaar geleden werd ze in het ambt bevestigd. Niet in volle rechten, want een vrouw mocht in 1941 slechts hulppredikant zijn in haar kerk. Doop en Heilig Avondmaal bleven voor haar verboden terrein. Tot vijftientwintig jaar na dato hebben heren predikanten, theologen en ambtsdragers met geen, min en meer theologische kennis, maar breeduit op hun kerkenraden, provinciale kerkvergaderingen en synodes over dit onderwerp gedelibereerd: wat willen toch de Heilige Schriften zeggen over het gegeven dat steeds meer vrouwen erop aandringen tot het ambt van voorgangster in de gemeente te willen worden toegelaten? Het was een enorm zoek. In 1966 waren de heren eruit. Het mocht. Jawel, de heren waren eruit, want in die tijd werd dit soort beslissingen alleen maar door heren genomen.

Op 1 september 1991, op dezelfde datum als waarop ze vijftig jaar geleden begon, heeft ze voor het laatst gepreekt. Naar eigen weten is ze vijftig jaar predikant geweest, voor de heren van de synode maar vijftientwintig jaar.

Onwillekeurig komt de uitdrukking 'zonde der vaderen' in me op. Kun je zo'n vergrijp uit het verleden afdoen met: zo was het nu eenmaal in die tijd? Nee, voor mij zijn het de zonden der vaderen, door de eeuwen heen met name tegen vrouwen bedreven. Stel dat die vaderen hun zonden hadden beleden tegenover God en de vrouwen, dan zouden zij ongetwijfeld van de daaruit ervaren genade hebben meegedeeld aan hun vrouwelijke collega's. Ik bedoel dit: zij zouden hun volle pensioen rechten hebben gedeeld met de vrouwen die in haar ouderdom moeten toekomen met veel minder pensioen. Zij werkten de volle tijd in de wijngaard des Heren, maar tijdens de jaren van de zoektocht van de heren waren zij uitgesloten van het pensioenfonds.

Dat scheelt soms 15 jaar en meer. Aan genade voor recht zijn de heren zelfs niet toegekomen.

Gehoorzaamheid (1991)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, 4 oktober 1991

Enkele maanden geleden interviewde ik een Nederlandse seksuoloog. De wereld en de seksproblematiek ter gelegenheid van het tiende internationale seksuologencongres overziend zei hij: de paus is de grootste moordenaar ter wereld want hij verbiedt mensen condooms te gebruiken. De seksuoloog, zelf eens een volgzzaam katholiek, doelde met die beschuldiging op de miljoenen mensen, vooral in Afrika, die de dood vinden door aids. Ik heb zijn woorden toen niet gepubliceerd. Te gemakkelijk stoten mensen zich aan zulke uitspraken, waardoor de rest van zijn visie op seksualiteit en de bedrivers ervan, verloren zou zijn gegaan.

Parallel ontdekt tussen nucleaire en seksuele moraal.

Over kernwapens zegt de paus: 'Je mag ze wel hebben, maar niet gebruiken.' Dat kwam me zeer bekend voor.

- Fons Jansen

Deze week werd ik aan zijn uitspraak herinnerd. Vanuit het wereldcongres van katholieke vrouwen in september in Mexico gehouden, werden een paar cijfers doorgegeven die zijn beschuldiging waard maken opnieuw in overweging te nemen. Een verslaggeefster van de KRO bericht uit het wereldcongres dat in het gastland Mexico per jaar twee miljoen abortussen worden gedaan en dat per jaar 500.000 vrouwen ten gevolge van een abortus overlijden. Deze vrouwen in dit zeer rooms-katholieke land onderwerpen zich nog steeds in gehoorzaamheid aan de voorschriften van de paus: zij gebruiken geen voorbehoedmiddelen. Hun gehoorzaamheid doet echter niet de werkelijkheid van alledag veranderen. Een nieuwe zwangerschap betekent: geen eten en geen onderkomen voor het kind, geen partner die mee de zorg voor het kind wil dragen. Deze waarheid dwingt vrouwen tot (illegale) abortuspraktijken. Conclusie: vijfhonderdduizend levens van vrouwen – alleen al in Mexico – heeft de paus op zijn geweten! Doorgaans pleegt het Vaticaan bij het verwerpen van abortuspraktijken slechts de vernietigde levens van de geaborteerde vruchten te tellen om ze vervolgens op de gewetens van de vrouwen te schuiven.

De levens van miljoenen vrouwen over de hele wereld, die jaarlijks aan een abortus overlijden uit gehoorzaamheid aan de paus, tellen kennelijk niet zwaar of helemaal niet.

Paus Johannes Paulus II een moordenaar?

Meer expliciet: Paus Johannes Paulus II een vrouwenmoordenaar?

Mag je dat zeggen?

Ik geef de beschuldiging van de seksuoloog nu toch maar door. Ik moet de laatste dagen erg aan die getallen denken en ik ben blij dat vrouwen in Nederland behoorlijk ongehoorzaam zijn.

Ongeschikt (1991)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, 18 oktober 1991

De helft van de bijna één miljoen arbeidsongeschikten in Nederland hebben stressverschijnselen. Één derde van de arbeidsongeschikten is vrouw. Ongewild toehoorder van een groepje twintigers en vrouw hoorde ik iets over moderne arbeidsomstandigheden.

Eén heeft een computerfreak als baas.

Personeel in dienst hebben is meer dan bezeten zijn van een computer en daarmee kans zien geld te verdienen. Nu de klanten niet meer of minder vaak hun bestellingen plaatsen en de baas zijn ongenoegen en onvermogen afreageert op zijn werknemers, zijn misselijkheid, hoofdpijn en aversie om naar het werk te gaan aan de orde van de dag.

Een ander, ooit aangenomen op basis van een 36-urige werkweek, heeft langs een omweg vernomen dat haar baas haar er uit wil werken want hij geeft de voorkeur aan iemand die bereid is meer overuren te maken. Weg plezier in je werk. Gespannen en steeds op je hoede voor de te verwachten manipulaties die aan je verdwijning zullen voorafgaan. Geen bewijs in handen, wel lichamelijke klachten.

Een lesbienne weet dat, sinds ze van haar voorliefde op haar werk heeft verteld, haar werkgever zich bedreigd voelt. En als geldt het een gevaarlijk monster, heeft hij het overige personeel laten weten: 'zij moet eruit; mannenhaatsters hoef ik hier, niet.'

Twintigers zijn het, hoeveel jaren duurt het nog voordat hun bazen hen arbeidsongeschikt hebben gemaakt?

Arbeidsongeschiktheidswet heet de maatregel die de laatste maanden heel wat rumoer heeft veroorzaakt. Werknemers staan ter discussie. Geschiktheid en ongeschiktheid van werkgevers komen in dat rumoer niet ter sprake. Werkgevers en werknemers en hun verhoudingen hangen samen met het economische systeem van de vrije markt. Elke freak die een idee heeft, slim is en (meestal) man kan op vrij eenvoudige voorwaarden geld bemachtigen om zijn onderneming te beginnen. Of hij wat van hun geld maakt houden zijn bankiers wel in de gaten. Maar wie en welke wet bepaalt 's mans vaardigheid om personeel te houden? Om op zo'n manier met mensen samen te werken dat ze van chagrijn niet arbeidsongeschikt worden?

Het gaat om tijd, gemiddeld om veertig jaren arbeidstijd, vijfenzeventigduizend kostbare uren van hun leven die mensen steken in het ondernemen van de baas.

Alles nieuw (1991)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, 1 november 1991

In restaurants, musea en andere openbare gelegenheden worden er — net als in 1989 — tegen betaling van twee kronen twee stukjes toiletpapier uitgereikt. Heren krijgen één stukje en betalen één kroon. Tóén zat Havel nog in de gevangenis. Nu troont hij hoog in de Praagse Burcht. Tóén stonden er veel gebouwen in de steigers, nu wordt er ook aan gewerkt en met plezier, zo te zien en te horen.

Is vrijheid voelbaar? Hangt zij in de lucht? In het Praag van nu lijkt het van wel. Flanerende mensen, beweging overal. Herinneringen aan de maanden na mei vijfenveertig in Nederland. Een onuitgesproken weten: we gaan iets nieuws beginnen. Voor mij hier en nu uitgebeeld in de vegers vooral die verschijnen zodra iets af, weg of ten einde is. De stoep voor de winkel tegen zessen, de trappen van de metro tegen twaalfen, de tafeltjes in het café als de ene klant vertrokken is en voordat de volgende haar plaats in mag nemen.

Of 'het hangt in de lucht' bedrieglijk is voor de bezoeker laten de Pragensers zelf weten als je ze vraagt: Hoe gaat het? Hoe ziet de toekomst eruit? De taxichauffeur verwacht lange en moeilijke tijden met hoge prijzen en een grimmige winter.

En Havel? Die vraag moet gesteld, telkens opnieuw. Terwijl de taxichauffeur zijn passagiers tegen drieguldenvijfentwintig dwars door het centrum loodst, te vol met auto's alweer, blijkt zijn onvrede met nog veel te veel communistische oudgedienden in de buurt van de president. Op het kantoortje van de Praagse Vredesconferentie wil men wel kwijt dat ondanks het respect voor Havel er grote onrust is over zijn vriendschap met Bush en de Israëlische president, en over de kerken die in de prilheid van deze lente zich alweer machtig maken op eigen terrein en het begrip oecumene tijdens de fluwelen revolutie lijken te hebben verloren.

De gids, eigenlijk ingenieur maar zonder werk en voortdurend in touw met het wisselen van valuta — Duitse Marken banen zijn weg naar het Westen — verlangt van de toekomst minder werken voor meer geld, dingen kopen die je graag wilt bezitten en ja, wat nog meer...?

Hoe dan ook: mens en milieu tellen weer. Daarvan getuigen:

- de gloednieuwe huisjes bij de haltes van bussen en trams;
- de gloednieuwe containers voor glas en papier op de pleinen en in de straten.

Schrikbarend (1991)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, 15 november 1991

Een spookbeeld parend aan een gedachtenspinsel baart zich in mijn hoofd een dagmerrie die ik kwijt wil via lettertekens.

Op een willekeurig moment de radio aanzettend, ben ik getuige van een gesprek. Rudi van Meurs van de Humanistische Omroepstichting staat met een arts en wat verpleegkundigen midden tussen de wangedrochten. Mag ik dat woord schrijven voor wezens die eten, afscheiden, zien – ook al hebben ze soms alleen maar iets wat je nauwelijks een oog kunt noemen – horen, ook al hebben ze soms alleen maar een toegang in hun vorm waarachter ergens gehoororganen moeten liggen, om dat ze reageren op geluiden?

Laat ik dan maar verder praten over wezens. Ze zijn uit de lichamen van vrouwen geboren in Vietnam vlak en vele jaren na de oorlog in de jaren zestig die de Amerikanen daar voerden tegen de communisten. Een chemische oorlog. Tonnen en tonnen gif werden vanuit de lucht gelost. ‘Men zegt dat het door ondervoeding komt’, hoor ik de vrouwelijke Vietnamese arts, ‘maar ik weet dat het de oorlog is.’

Er is een jongen geboren met twee hoofden en één anus. Knappe artsen uit Japan – die kunnen er wat van nietwaar, na Hiroshima en Nagasaki – hebben er twee jongens van gemaakt. Hoe is dat zichtbaar? Had dat wat men jongen noemt twee penisjes? In elk geval zijn er nu twee jongetjes, meldt de arts. De één ligt in bed en bestaat uit hoofd en romp. De ander loopt rond in de zaal op één eigen en een aangemeten kunstbeen.

De moeder van de twee is werkster in het ziekenhuis. Ze kan haar kinderen niet verzorgen. Zo is ze toch in hun buurt. Hun leven zal tot het eind daarvan zijn: in onmogelijke vormen vegeteren. Vietnam bergt vele duizenden van deze kinderen. En het einde van de geboorte van hun soort is nog niet in zicht.

In 1983 ontmoette ik in Leipzig een jonge verpleegster die vertelde over de misgeboorten in haar ziekenhuis. Van de luchtvervuiling wist iedereen. Ze werden doodgezwegen.

Ze zijn in opmars deze wangedrochten in onze hooggeïndustrialiseerde en milieuvervuilde contreien. Over twintig jaar zal echter geen reporter meer met zijn verslag een beroep doen op het geweten van de wereld. De in aantocht zijnde gedrochten worden in onze beschaafde wereld, dankzij medisch-technische mogelijkheden en prenataal onderzoek, geweerd.

Schrik hoeft niet meer te worden gebaard.

Heiligschennis (1991)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, 29 november 1991

Iemand geweld aandoen is godslastering. Mary Fortune, schrijfster en directeur van een centrum voor preventie van seksueel geweld in Amerika, komt tot die uitspraak omdat ze er vanuit gaat dat elk mens een tempel van God is. Ze doet nog enkele behartenswaardige uitspraken:

‘Alle geestelijken en pastores hebben zich wel eens seksueel aangetrokken gevoeld tot gemeenteleden en cliënten; alle geestelijken en pastores hebben ervaring met seksuele kom maar’s van gemeenteleden en cliënten; tot op zekere hoogte hebben alle geestelijken en pastores de grenzen van onze pastorale relaties geschaad, zo al niet seksueel, dan emotioneel.’

De Nederlandse Bisschoppenconferentie heeft onlangs een rapport uitgebracht over seksueel geweld in het gezin en de houding van de rooms-katholieke kerk tegenover dit probleem. Een aardige opmerking erin is dat jongetjes niet meer als macho zouden moeten worden opgevoed!

Stellingname van de officiële kerk werd trouwens tijd nadat de vrouw-en-geloof-beweging al jarenlang de nood van de daken schreeuwt. Donne Schmaal, staffunctionaris van het Diocesaan Pastoraal Centrum in Haarlem, werd voor de televisie om haar commentaar gevraagd. Een vrouwengezicht bij een bisschoppenrapport opent nieuwe perspectieven.

‘Weet je wel dat je eigen mensen het doen?’ vragen vrouwen haar in brieven en telefoontjes sindsdien. En met eigen mensen worden dan de pastores van de kerk bedoeld. Of ze iets met de namen mag doen? ‘Nee’, roepen de aangeefsters in koor. Twaalf namen van haar bekende en niet bekende collega’s branden in haar bureaulade. Wat er mee te doen? En: om hoeveel collega’s gaat het in werkelijkheid?

De bisschoppen wachtten met de erkenning van het bestaan van seksueel geweld in het gezin. Met opzet? Of zij dit probleem erkennen? Vermoedden of wisten zij wat er voortwoekert in het pastoraat? ‘Iemand geweld aan doen is godslastering omdat hij of zij een tempel van God is.’ In deze tempel van God is verwerkt de decoratie van erotiek en seksualiteit. De leer van de katholieke kerk heeft met het verplichte priestercelibaat de tempels van haar dienaren geschonden. De handhavers van het celibaat willen wijzer zijn dan de Bouwheer/-dame; dienaars en gelovigen daarmee blootstellend aan godslastering en heiligschennis.

.

Het verdriet (1991)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, 6 december 1991

Een week na de overwinning van het Vlaams Blok. In de Werkplaats Theologie en Maatschappij in Bouwel (België), scholen mensen samen voor bevrijdings- en feministische theologie. Beschaamd om de winst. Wie lokten die uit? Er zijn verhalen van een ver en een nabij verleden.

Een katholieke arbeidersjeugdvereniging in Deurne ontfermt zich over de gastarbeidersjeugd. Met z'n allen naar de mis.

De jonge moslims lopen mee in de rij voor de hostie. De priester stuurt hen terug. Allen woedend. Tien jaar later kiest die jeugd Vlaams Blok.

Een godsdienstlerares peilt de reacties van haar leerlingen. Ontdaan gaat ze naar huis. De haat komt hard aan. Het treft vreemden en zwarten niet alleen, ook gehandicapten en alles wat zwak is. En de vrouwen als vanouds.

Hilde zei het zo: 'God, ze hebben ons weer vermoord. Ben jij ook zo ontgoocheld? Ze zijn er weer in geslaagd ons klein te houden. "Stem vrouw", lieten ze ons roepen. "Méér vrouwen in de politiek. Vrouwen: stem vrouw. Mannen als jullie solidair met ons willen zijn... stem vrouw." Wij mochten roepen, hopen... en veel mensen stemden op een vrouw. Maar ze duwden ons op de strijdplaatsen. Vrouwen op de strijdplaatsen, daar stonden en staan wij al eeuwen. Wij hebben de strijd weer verloren, God.

Jou, Jezus hebben ze ook vermoord; ze dachten dat ze je toen kwijt waren.

Jij, stem van de ontstemde vrouwen, laten wij het niet opgeven. Laat ons weten waar de vriendinnen, de vrienden zijn, waar wordt gewerkt, volhard.

En dan dit... 'Eigen volk eerst', riepen de heren. En zeer velen trapt erin.

God, geloven ze niet in jou? God van ontheemden, vreemdelingen in ons land, wij voelen ons triest! Geef stem aan Marokkanen, Turken, Tunesiërs. Laat hen en ons weten waar de vriendinnen en vrienden zijn, waar wordt gewerkt volhard.

Wij willen elkaar dopen tot vuur, creativiteit en tot nieuwe moed om te blijven gaan de ongebaande wegen.'

Tot niets (1991)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, 20 december 1991

Waartoe leidt feministische theologie?', vroeg iemand mij. Het ligt bijna voorin de mond te antwoorden: 'tot niets'. Maar dat kan niet. Ik bleef erover nadenken de weken daarna.

Catharina Halkes heeft geschreven:

'Feministische theologie is een weg en geen doel.' Deze theologie is er om veel af te breken. Blijft afbreken. Er blijft nauwelijks nog iets over om te bewaren van de theologie, de kerk waaraan de kritische vragen worden gesteld.

Er wordt iets blootgelegd; iets waarvan we nauwelijks het bestaan meer kunnen bevroeden. Westerse theologes, wetenschappers, ethica's formuleren methodes, nieuwe wegen waarlangs we tot leven, tot gerechtigheid, tot een rechtvaardig leven voor vrouwen, dus voor alle mensen kunnen komen: relationaliteit, creativiteit, lichamelijkheid zijn daarbij trefwoorden. Weg van de doodstheologie van het christendom. Opnieuw achter Jezus aan.

Wat valt er nog te bewaren? Waarvan? Wat westerse tradities ons hebben nagelaten? Voorgescreven?

Dé boodschap van dit jaar was voor mij de rede van de vrouw, professor Chung uit Zuid-Korea, ongeschoeid staand op de bodem van de Aboriginals in Australië tijdens de vergadering van de Wereldraad van Kerken. Ze heeft een weg gewezen naar een nieuw leven: een politieke economie van het leven. Hoe wij die kunnen bereiken? Door niet meer de mens maar het leven in het centrum te zetten, door niet meer in tegenstellingen maar in relaties te denken, door de cultuur van de dood te verlaten en te kiezen voor de cultuur van het leven.

Ze spoort ons aan lichtende mensen te zijn, als we nog weten wat dat is. Het is zulke andere koek dan wat de kerken, de christelijke theologie, ons hebben voorgehouden. Alles moet weg van het oude. Er is te veel pijn, te veel geweld, te veel aanbidding van het gouden kalf, te veel heerszucht.

Stemmen komen uit culturen van buiten Europa, het continent dat niet alleen een verderfelijke cultuur, maar ook een verderfelijke versie van het evangelie over de wereld exporteerde.

'Wilde wind van de Heilige Geest', bidden wij met Chung, 'blaas op ons. Laten wij haar verwelkomen, laten wij onszelf laten gaan op het wilde ritme van het leven. Kom Heilige Geest, hernieuw de schepping.'

Twée druppels (1992)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, 10 januari 1992

Terwijl ik mijn aantekeningen over mijn bezoek aan Minsk, de hoofdstad van Wit-Rusland uitwerk, komt er een brief van de twee studentes die we er spraken. Ze willen deze zomer een maand naar Nederland komen. Willen leren van het leven hier. Weten we werk voor hen? Is er onderdak?

In mijn aantekeningen herlees ik wat ze zeiden toen we spraken over vrouwen en politiek; over de kansen die hun maatschappij vrouwen heeft geboden:

‘Ik weet ongeveer wat er in de wereld gebeurt maar ik ben niet actief. Politiek is een mannenzaak en niet voor de vrouw. Vrouwen zijn er voor thuis en om hun innerlijke schoonheid te ontwikkelen. Politiek is voor vrouwen in onze maatschappij te zwaar want ze hebben te veel alledaagse problemen die haar krachten bijna te boven gaan. Ik heb er echt geen interesse in. Volgens de natuur is de vrouw ervoor bestemd zich zelf te verwerkelijken. In de oertijd bleef de vrouw ook thuis en de mannen gingen op jacht.

Door een Russische vrouw die lang in India heeft gewoond, ben ik in de oosterse filosofie geïnteresseerd geraakt. Het gaat erom dat de mens zijn bewustzijnsniveau verhoogt. Tsjernobyl heeft alles in mijn leven veranderd. Het ergste is dat deze ramp voor ons is verzwegen. Pas sinds kort hebben we voorschriften voor onze gezondheid gekregen. Dat heeft me heel pijnlijk geraakt. Een van onze schrijvers heeft gezegd dat dit volkerenmoord is op de Witrussen. Ik weet dat ik door die ramp maar kort zal leven. In de toekomst zullen er veel kinderen met afwijkingen worden geboren. Moeders hebben andere problemen dan in de politiek te gaan.’

Sovjetdeskundigen menen dat de huidige bevolking absoluut niet weet wat zelfstandig politiek handelen of economisch initiatief is. De kans op een herhaling van de gebeurtenissen in 1917 blijft groot.

Wat zeuren we dan om twee meiden van 22? Twee druppeltjes op een gloeiende plaat? Wie zoekt er mee naar vakantiewerk? Ze studeren Engels aan de universiteit, proberen nog wat Duits te leren. Ik dacht even aan het grote motel in mijn woonplaats, maar wil ze toch wat beters bieden dan zich volvretende Nederlanders.

Ik hoor wel van u!

Bezwangerd (1992)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, 24 januari 1992

Om twee redenen heeft mij de promotie van Ineke Jonker-de Putter op 9 januari jl. diep getroffen. Nog geen tien jaar geleden kwam zij naar buiten met een hulpvraag omdat zij als kind seksueel was misbruikt. Als incest-overlevende wist zij, via hulpverlening op dit terrein aan meisjes en jongens, aan hulpverleners en aan moeders van misbruikte kinderen, met gigantisch doorzettingsvermogen dit punt te bereiken. In het bolwerk van de wetenschap, waar vrouwen honderden jaren door mannen zijn weggehouden, legt een incest-overlevende als promovenda een gigantische aanklacht neer: de problematiek van seksueel misbruikte kinderen binnen het gezin, waarbij de daders meestal mannen zijn.

Ineke Jonker heeft met deze promotie niet alleen een persoonlijk succes behaald. Het bereiken van deze plek is een succes voor de vrouwenbeweging in het algemeen en een hart onder de riem voor zwijgende en vechtende slachtoffers. Wat tien jaar geleden nog niet zegbaar was, wat niet geloofd werd, wat doodgezwegen behoorde te worden, waardoor daders zich absoluut veilig wisten en hun demonische praktijken ongestraft konden voortzetten, is in het veld van de wetenschap neergelegd door een ervaringsdeskundige zelf.

Als je kind misbruikt is luidt de titel van haar onderzoek dat gericht is op moeders van seksueel misbruikte kinderen. Een afschuwelijk boek. Moeders komen er na de ontdekking van het misbruik meestal slecht af, is één van haar conclusies. Familie, vrienden en zelfs hulpverleners nemen tegenover de moeder een houding aan die haar geen recht doet. Gelukkig voelen moeders zichzelf meestal niet schuldig. Wel hebben ze het gevoel dat ze tekort zijn geschoten tegenover hun kind.

Kun je nog tekort schieten in een cultuur waarin je seksueel geweld – een term van de promovenda – inademt en weer uitademt? Een cultuur die bezwangerd is van seksueel geweld? Moeders moeten zich dus speciaal wapenen in deze samenleving willen zij haar kinderen enigszins tegen daders kunnen beschermen. Machtsongelijkheid tussen mannen en vrouwen is een factor die almaar blijft domineren.

Gij zult niet... (1992)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, 24 januari 1992

Bij het uitspreken van de 'State of the Union' noemde president Bush de overwinning van de Verenigde Staten in de Golfoorlog bij de gratie Gods de grootste gebeurtenis van het voorbije jaar. In allerlei toonaarden wordt er teruggeblikt. De winst opgestreken naar het de belanghebbende belooft en gelegitimeerd met een nog machtiger, liefst buitenaardse, Autoriteit.

De westerse vrouwenbeweging heeft tijdens de golfcrisis en -oorlog verstek laten gaan. Dat is intern en extern geconstateerd. Reikt het politieke bij haar niet verder dan het persoonlijke?

In de Arabische landen pakte het anders uit. Daarvan kwam de vermaarde Egyptische schrijfster Nawal El Saadawi onlangs in sommige Europese landen berichten.

Haar aanwezigheid is te zien als een poging om de beelden uit te wissen van de Arabische vrouw bekeken door het oog van westerse media: in doeken gehuld, huizend in tenten, geknecht door het verschijnsel man. Het is een beeld dat westerlingen schikt.

El Saadawi vertegenwoordigt en schildert een beeld van een andere Arabische vrouw: zij die staat in de traditie van de twintiger jaren en de feministische politieke strijd voor onafhankelijkheid van het Brits Imperium. Als vertegenwoordigster van die vrouwen traditie richt zij in 1982 met nog twee ex-politieke gevangenen van de Egyptische president Sadat de 'Arabian Women's Solidarity Association' (AWSA) op. De ruim tweeduizend leden melden zich uit Egypte, Algerije, Jordanië, Soedan, Marokko, Tunesië en Jemen. Saoedi-Arabië, Koeweit en Irak verbieden haar. AWSA streeft naar actief meedoen van vrouwen aan alle facetten van de samenleving op politiek, cultureel, economisch en sociaal gebied.

De beweging zegt ook iets over de Arabische man: twintig procent van de leden is van zijn geslacht. Kom daar in het Westen eens om! Medio 1991 verbiedt de Egyptische overheid de Organisatie. AWSA was, geheel volgens opzet, politiek actief op het juiste moment: tijdens de golfcrisis.

Zij verzette zich tegen interventie van westerse troepen op Arabisch grondgebied.

Zij verzette zich tegen de aanval op Irak. Wellicht liet Gods gratie haar in de steek. Maar internationaal zet ze door in de campagne om de VS, het land dat zo zeker zegt te zijn van die gratie, aan te klagen wegens oorlogsmisdaad.

Pelgrimage (1992)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, 21 februari 1992

Nogal wat mensen verzetten zich bij het idee dat de aankomst van Columbus (1492) in de Nieuwe Wereld gevierd wordt. Dat is terecht als het woord *vieren* slechts betekend wordt in de zin van vereren, eer bewijzen aan. Vieren kan ook in de zin van gedenken, het verleden kritisch in ogenschouw nemen. Het blijkt dat dat voor velen nogal pijnlijke verrassingen oplevert.

Een terugblik op het verleden geeft zicht op uitroeiing, moord, mensenverachting, mensenhandel, mishandeling, slavernij, vernedering. Deze woorden zijn zo afgesleten dat ze niet de emoties en het eeuwenlange geweld van christelijk Europa – waarbij Nederlanders in wreedheid en bejag op winst vooraan gingen – tegen bewoners van andere continenten, dekken. De uitgeroeide Indianen in de Nieuwe Wereld worden gevolgd door geterroriseerde en gecriminaliseerde burgers uit de Europese moederlanden, daarna de 24.000.000 zwarte slaven uit Afrika, daarna de misleidde contractkoelies uit India en China. En nu: de uitgebuitenen van all-over-the-world op Amerikaanse en Europese bodem als illegale werknemers, als gastarbeiders, als prostituees, als ongewenste vreemdelingen...

Een pelgrim of een bedevaartganger is iemand die een voettocht maakt naar een heilige plaats om een gunst af te smeken of om boete te doen. Naar een heilige plaats trekt een klein groepje mensen de komende acht maanden. Jongstleden zondag zijn ze vertrokken vanaf Saint Mary's aan de Oostkust van de VS.

In dit plaatsje, genoemd naar de Moeder Gods, liggen Amerikaanse en Britse onderzeeërs beladen met kernkoppen, die per stuk vele malen de vernietigende kracht van de bom op Hiroshima bevatten. De andere heilige plaats is de Nevada Testsite, 4200 kilometer verderop. Eens aanbad het Shoshonevolk daar hun god. Nu aanbidden de VS en de NAVO-landen op dit ontvreemde gebied hun góden. Ondanks prachtige ontwapeningsbeloften worden daar nog steeds ondergronds kernproeven gedaan. Eén per maand gemiddeld.

De lopers van de European Peace Pelgrimage – een Nederlands initiatief – smeken op hun manier aan de goden van deze tijd een algehele kernstop af en pleiten voor teruggave van land aan de inheemse volken zodat zij veilig naast al die vreemdelingen op hun eigen bodem mogen wonen.

Acht maart (1992)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, 6 maart 1992

Als vrouwen hebben leren zien, blijken het uitstekende verstaansters. Ik mag daarin delen doordat ik bij allerlei gelegenheden knipsels en boeken krijg toegestopt waarin de schanddaden tegen vrouwen staan uitgeschreven. Ik kreeg een boek over de eunuchen van het Hemelrijk waarin de Duitse professor dr. Uta Ranke-Heinemann schrijft over de rooms-katholieke kerk en seksualiteit.

Vergeten wordt vaak dat protestanten en katholieken vijftien eeuwen kerkgeschiedenis gemeenschappelijk hebben en slechts vijf eeuwen gescheiden. De eerste vijftien eeuwen kerk en seksualiteit gelden dus voor katholiek én protestant. Hun theologen bedienen zich in de opleidingen van dezelfde schat der eeuwen. De vruchten daarvan blijken steeds zoals uit enkele hedendaagse berichten.

Gek geworden leren verkrachten een meisje van veertien nog eens mentaal nadat een volwassen vriend van haar ouders dat lichamelijk heeft gedaan en haar zwanger heeft gemaakt. Haar ouders mogen haar niet van haar weerzinwekkende vrucht doen bevrijden vanwege de godvruchtigheid van katholieke kerk en overheid.

Een zwarte man, die, omdat hij uitmuntend bokst, in de racistische Verenigde Staten van Amerika tot Afro-Amerikaanse held is verheven, verkracht een achttienjarige zwarte vrouw. De rechtbank veroordeelt hem tot gevangenisstraf van een echt Amerikaanse omvang: zestig jaar. De dienaars van de Allerhoogste schieten hem te hulp. Een genootschap van baptistenpredikanten stuurt lijsten rond in hun kerken en krijgt tienduizend handtekeningen, een eerste stap naar de honderdduizend die ze hopen te verzamelen. Hun kleine god mag niet achter de tralies maar moet slechts voorwaardelijk gestraft.

En dan de vermaarde vredesactivist en jezuïet Daniël Berrigan. Behalve tegen kernraketten laat hij zich nu ook veroordelen voor acties tegen de Stichting van Abortusklinieken. Kernwapens en abortus liggen in eikaars verlengde, meent hij. Nee, mijnheer Berrigan, kernwapens en verkráchting liggen in eikaars verlengde. En de vrouw mag zeggen of ze de vrucht van dit geweld wil verwijderen of niet. Dat is haar mensenrecht.

Sympathieker is mij de 43-jarige Malinees Diakité die in Europa geld los wil krijgen voor een maandverbandfabriek sinds hij weet dat vrouwen menstrueren en almaar oude lapjes moeten wassen.

Blauwe envelop (1992)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, 20 maart 1992

Toen de vrede met Oost- en Midden-Europa getekend leek, haalden velen verlicht adem en zegden vervolgens hun lidmaatschap van hun vredesbeweging op. Lijkt het wel. Een andere versie is: toen de Golfcrisis en -oorlog uitbraken en Saddam Hoessein door westerse belanghebbenden als Hitler werd af geschilderd, moesten ook fervente vredesapostelen erkennen dat wapens tegen zulke duivels geoorloofd zijn.

Vredesbewegingen wankelen op de grens van hun bestaan. IKV-kernen staken hun activiteiten, aangekondigde vredescursussen blijven onbevolkt, professioneel bemenste organisaties raken in de rode cijfers en moeten personeel ontslaan. Het al uit het begin van deze eeuw daterende *Kerk en Vrede* moet het na drie jaren glorende vrede met 161.000 gulden per jaar minder aan inkomsten doen. Veertienduizend meer dan de helft van haar inkomen.

Is minder alert zijn op vrede terecht? Het antwoord daarop is te vinden in de handel en wandel van onze eigen defensie. De Nederlandse militairen hebben geleerd van de Golfoorlog. Nieuwe plannen zijn gemaakt. Een luchtmobiele brigade moet gevormd 'die snel bij elk conflict en in elk soort terrein inzetbaar is, die zich over grote afstanden kan verplaatsen en over voldoende vuurkracht beschikt'. Geraamde kosten voor de veertig aan te schaffen helikopters: 3,3 miljard. De defensienota zegt dat politieke en economische problemen in de eerste plaats met politieke en economische middelen moeten worden opgelost, maar Nederland is ook bereid militaire middelen te gebruiken.

De armen van de wereld worden zich bewust van structuren. Weten waarom en hoe zij arm werden en worden gemaakt. Meer en meer staan ze met die verkregen kennis op onze stoep. '

'Zo nodig is Nederland ook bereid militaire middelen te gebruiken om de internationale rechtsorde en wezenlijke economische belangen te behartigen...'

We weten nu dat de Golfoorlog 450 miljoen van de Nederlandse middelen verslond. Uit welk budget werden die miljoenen onttrokken? Waar komen de miljarden voor de nieuwe brigade vandaan? Van ons belastinggeld. Tien procent daarvan gaat jaarlijks, meldt de Beweging Weigering Defensiebelasting met het oog op de blauwe enveloppen van deze dagen, naar Defensie.

Armen van nu en de toekomst houden we samen best buiten de deur.

Verschoten (1992)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, 3 april 1992

Met niet meedoen, liep je in progressieve kringen bijna evenveel risico van racisme te worden verdacht, als je in bepaalde christelijke kringen risico loopt van antisemitisme te worden beschuldigd wanneer je je vandaag tegen Israël's politiek verklaart. Ik heb het over de demonstratie 'Kleur bekennen'.

's Avonds zag ik de triomfen van Le Pen in Zuid-Frankrijk waar de economische malaise groot is. Van onverdachte en onverwachte kant werd ik tevoren aangesproken. Ze behoort al veertien jaar tot de armgemaakte vrouwen, moest – door vermindering van huursubsidies door de gemeentelijke overheid gedwongen – verhuizen naar een goedkoper onderkomen. Betaalt haar verhuiskosten in maandelijkse percentages af aan de Sociale Dienst. Heeft dagelijks niet meer te verteren dan zevenguldentien voor voedsel, knopen, meubilair en kleding.

Naast haar woont een Somalisch gezin waarvoor zij met haar enkel lagere school en een woordenboek moeizaam krantenartikelen in het Engels vertaalt, zodat deze Somaliërs op de hoogte blijven van wat er in hun moederland gebeurt. Ze is hen tot buur in een koude en vijandige Nederlandse samenleving.

Omdat er veel langdurig arm-gemaakten wonen in die flat, worden er ook steeds meer al dan niet gewenste vreemdelingen in geplaatst. Ze legt contacten en verleent hand- en spandiensten waar ze kan en vecht in raads- en commissievergadering voor rechten waarop volgens democratische begrippen ook armen in ons land staat kunnen maken.

Nu komt het kleur bekennen. Progressief, christelijk, zelfs liberaal Nederland in de weer en de mond vol. Dat doet pijn. Armen zijn uit de Kerk, de Kamer, de kolommen, de ether en van de buis verdwenen. Alweer een tijdje. Vergeten voor je leven en geen schijn van kans meer op andere tijden. Tot de dood.

Asielzoekers krijgen in haar gemeente nu vrije-sectorhuizen. Politiek is armen in steeds goedkopere te zetten.

Bij zulke wetenswaardigheden wordt het 'vieren' van de Ramadan op je galerij tot twee uur in de nacht een struikelblok. Niet tegen de etnische minderheid, de huidskleur, de godsdienst keert zich haar woede. Wel tegen de samenleving en de politiek die zich doordeweeks uit de voeten maken voor zwart en arm en vreemdeling, op jacht naar geld en goederen en zonder echt belang bij mensen.

Sexonomics (1992)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, 17 april 1992

Eigenlijk wilde ik schrijven over de geloofsbrief over economie, die Disk, 'De arme kant van Neder land', MCKS en de Zevenbergse Conferentie op 8 april aan de Raad van Kerken aanboden.

Maar het is wellicht belangrijker te berichten over de kernexplosie van 26 maart in de Nevada-woestijn (VS). Kernproeven die voor de media niet meer vermeldenswaard zijn. De European Peace Pilgrimage '92 (EPP'92), pelgrims op tocht door de VS – tégen kernproeven, uraniumwinning en vóór Indiaanse landrechten – veranderen bij dit knalbericht de tekst van hun spandoek 'A walk for open hearts' in 'Today a bomb exploded in Nevada. Stop nuclear tests'. De reacties die hen vanaf 16 februari deelachtig waren langs de route in de VS – zwaaien en lachen en instemmen – veranderen in een verstomd voorbij zoeven. Na enige kilometers een nijdige agent. Weg met die tekst, anders sluiten we jullie op. Dat belooft nog wat voor de resterende 3500 kilometer.

Eigenlijk is het niet zo'n gekke combinatie, die geloofsbrief van 'De arme kant van Nederland' c.s. en die nucleaire test. Aardige mensen, de schrijvers. Zij pleiten voor een houdbare economie die de wereld niet vervuilt, grondstoffen en energie niet verkwist, welvaart eerlijk verdeelt.

Vrouwen, betrokken bij feministische theologie en bijstand, lezen de brief en trekken van leer, acht pagina's lang: 'De brief heeft niets nieuws te bieden', 'Het huidige economische bestel wordt onvoldoende afgewezen', 'Wat betreft de armoede in de arme landen en de oplossing daarvan wordt een naïeve voorstelling van zaken gegeven.'

Het verwijt is ook dat de oorzaken van armoede in de brief gelegd worden bij het falen van de economische orde. 'Het is niet het economisch systeem dat vrouwen uitsluit, het is een seksistisch systeem waarvan de economie gebruik maakt. Een geloofsbrief over de economie moet de verstrengeling van onderdrukingsmechanismen met de economie doordenken. Hoe werken meerdere machtsverschillen op elkaar in.'

Is er overeenkomst tussen een nucleaire test en het aanbieden van een geloofsbrief over economie? Nee. Wel tussen de reacties op een analyserende kritiek. De aardige Amerikanen veranderen in voorbij zoevende automobilisten die een politieagent afsturen op de pelgrims. De aardige schrijvers in gekrenkte heren die wakkere vrouwen buiten houden.

**AAN WELKE KANT
STAAT U IN 1992**

**AAN DE KANT
VAN DE
VRIJHEIDSTRIJDERS**

**OF AAN DE KANT
VAN DE
VRIJHEIDSTRIJDERS**

Loesje

P.O. BOX 1045
6801 BA ARNHEM
HOLLAND

Arbeid en mensenkind (1992)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, 1 mei 1992

In de ex-DDR is er sinds *de Wende* een onrustbarend verschijnsel geregistreerd: de gevolgen van een onderdrukkende opvoeding. In de ex-DDR draaiden tot januari 1990 ongeveer 7600 kindercrèches waarin kinderen van zes maanden tot drie jaar oud onder toezicht stonden van crèche-opvoedsters van de Rijks Gezondheidsdienst. Ouders hadden weinig invloed op de opvoeding omdat hen per dag nauwelijks meer dan één uur intensief contact restte. Veel ouders ontwikkelden in de weekends een soort goed-maken-complex. Ze verwendeten de kinderen met zoetigheid, koolzuurhoudende dranken en extra lekker eten. De DDR- kinderen blijken uit deze opvoeding zwaar beschadigd tevoorschijn te komen. Ze stellen zich onderdanig op of worden onderdrukkers, ze lijden aan onvervulde verlangens naar geborgenheid, aandacht en onvoorwaardelijke liefde. Hun vroege crèchejaren zijn hen aan te zien: bleke gezichten met relatief wijd open ogen en de lippen in een streep. De bleekheid komt niet door slechte voeding, maar van een naar binnen gekeerde emotionaliteit. De onderdrukkende opvoeding van de DDR- pedagogen vertoont meer griezelige gevolgen. De zorgen bij in de toekomst geïnteresseerde opvoeders zijn ernstig.

Ik herinner me dit verhaal en lees het nog eens na bij het horen van de plannen van onze staatssecretaris Ter Veld met het oog op bijstandsmoeders. Deze worden ronduit verplicht tot buitenshuis werken ongeacht de leeftijd van haar kinderen. De vraag of de moeder gebruik wil maken van kinderopvang is niet meer aan de orde. Ze moet haar kind daar onderbrengen waar er plaats is.

Twee deskundige vrouwen lieten in de Volkskrant (21/4) mogelijke gevolgen van deze maatregel zien. 'Opvang is niet meer de juiste omschrijving. Andere opvoeders komen op het terrein dat voorheen exclusief het gebied van ouders was.'

In de discussie over de kwaliteit van de crèche gaat het tot nu toe meer over de vierkante meters per kind dan over zorg, begeleiding en opvoeding. Er blijken nog weinig pedagogische methoden voorhanden te zijn. En dit is, volgens Ter Veld, emancipatiebeleid.

Mijns inziens heeft haar beleid meer met disciplineren van doen.

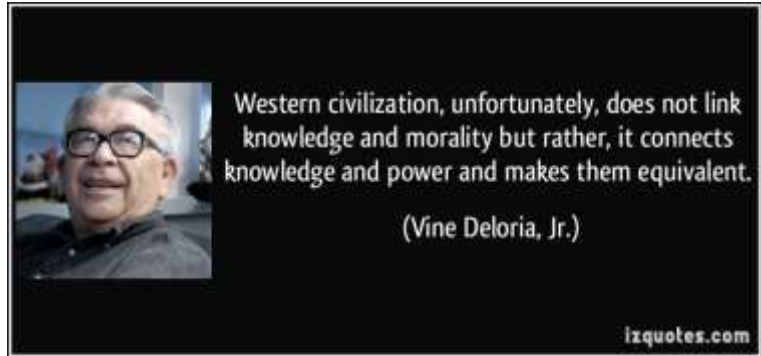
Onze wereld delen (1992)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, 8 mei 1992

In het boek *Custer stierf voor onze zonden* zegt de Indiaanse jurist en theoloog Vine Deloria jr.: 'Het meest significante verschil tussen de Indiaanse en de christelijke godsdiensten is gelegen in de intermenselijke relaties. De Indiaanse samenleving had een religie die leerde respect te hebben voor alle leden van de

samenleving. Men zou er nog wel eens bij mogen stilstaan, dat de Indiaanse religie een samenleving voortbracht waarin geen deursloten, geen weeshuizen, geen erewoorden en geen hongerende mensen bestonden. In de Indiaanse religie was het delen van je bezittingen met anderen het beste wat je doen kon. En dat doen Indianen nog steeds, ondanks alle pogingen van kerken, overheidsinstellingen en scholen, om hen daarvan af te brengen. Het christendom probeerde 'delen' te vervangen door 'geven'. Geven betekende aan de kerken, niet aan andere mensen.'

De Indiaanse gewoonte om te delen noemde een priester in het Wind-Riverreservaat 'onchristelijk', omdat de Indianen de rijkdom zo goed verdeelden dat er geen middenstand kon worden gevestigd. Door hun manier van delen sleurden de 'slechte' Indianen de goede omlaag naar een lager economisch peil.

Als je je verdiept in de Indiaanse denkwijze – zoals ik nu zoveel mogelijk probeer te doen als voorbereiding op de European Peace Pelgrimage '92, waarvan ik het laatste gedeelte, drie maanden, hoop mee te lopen – dan klinkt zelfs een slogan als 'Onze wereld delen' van de Acht Mei Beweging je verdacht in de oren. Wie spreken er over delen? Wat wordt er gedeeld? Van welke maatstaven wordt er uitgegaan?

Het boek van Deloria, een Sioux-Indiaan, dat hij in 1969 schreef en dat in 1980 in het Nederlands werd vertaald, is ontmaskerend voor een westerlinge. Zelfs de denkpatronen van de meest progressieve christenen worden aan de kaak gesteld. Wat valt er nog voor ons te doen? Hebben we nog wel iets te delen? Zijn onze handen niet volkomen leeg? En als er iets in ligt, is dat niet volkomen waardeloos voor andere culturen? Is het niet alleen nog van waarde voor onszelf? Onze wereld delen?

Wie onderschrijven het 'onze'? Is die wereld dezelfde?

Onze wereld in de ogen van de Indianen in elk geval niet.

Beschaving (1992)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, 22 mei 1992

In de natuurgeneeswijze is er een traditie waarin men spreekt over terreinen. Terreinen in het lichaam die biologisch in evenwicht zijn, zijn gezond. Terreinen uit balans zijn ziek. Die terreinen worden gemeten met pH-waarden. Tussen vrij strakke grenzen van die waarden is slechts leven mogelijk. De pH van het bloed ligt ergens tussen 6.0 en 9.5. Optimaal is iets boven de 7. Alles wat daar buiten komt gaat in de richting van totale ontwrichting van de gezondheid. Twee andere terreinen van het lichaam zijn die van de urine en het speeksel.

Een mens is ongezond omdat er op zijn terrein te veel afval is gestort: slecht voedsel, te veel water met zware metalen, allerlei medicijnen die zich opslaan in het lichaam, vervuilde lucht die hij inademt. Steeds meer veronderstelt men de verkillende relaties tussen mensen als een alle leven benemende ijstijd. Gezond maken kan als de verzuring van het terrein weer teruggedraaid en in evenwicht gebracht wordt. Soms is het point-of-no-return overschreden: de waarden van een terrein waartussen leven mogelijk is, zijn onomkeerbaar verzuurd of geoxideerd.

Matthew Fox, dominicaan en eco-theoloog, die op de juist voorbij Acht Mei-manifestatie het woord voerde, zei dat onze wereld *Aids* heeft. Hij wilde daarmee zeggen dat het immuunsysteem van de aarde, ons totale leefmilieu, inclusief de lucht die we inademen, kapot is.

Te somber geprofeteerd? Wie de slachtoffers van beschavingsziekten van onze eeuw steeds jonger ziet omkomen, herkennen zijn woorden.

De voorbereidingen voor de milieuconferentie in Rio de Janeiro laten beschaafde staten zien die blijvend balanceren op hoogspanningsdraden die leiden naar het point-of-no-return van het milieu. Een klimaatverdrag waarin kooldioxide ergens in 2000 gestabiliseerd moet zijn op het niveau van 1990 lijkt verstikkend.

Fox vertelde van Poolse kinderen die één keer per week een dag de zoutmijnen in moeten om op-adem-te-komen. Moet dat nog acht jaar doorgaan? Lafhartige bestuurders van de Europese Gemeenschap zien af van ecotax als Japan en de VS niet meedoen.

Concurrentie en industrie tellen in deze geoxideerde wereld boven levensadem.

Noblesse oblige (1992)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, 12 juni 1992

De zenuwslopende onzekerheid voor vele tienduizenden weduwen, sleept zich voort. Komt de gevreesde Algemene Nabestaandenwet (ANW) er nu wel — zeker — of niet in de vorm zoals staatssecretaris Ter Veld (PvdA) haar heeft uitgedokterd? Vorig jaar rond Moederdag zou het doek, zwart fluweel, vallen. Het AOW-rumoer gooide roet in de plannen, weduwen gebruikten het uitstel voor tamtam. Ter Veld in verwarring van het verzet, wijzigt haar plan: ten gunste van weduwen, zegt zij; het levert het Kabinet een besparing van 40 miljoen op. Dat is nog eens rekenen.

Uit onverwachte hoek komt er bijstand voor bestaande en toekomstige weduwen. Van CDA's kroonprins Elco Brinkman. Als deze maand de ANW wordt behandeld zullen de weduwen zeker 'lustig' worden. Zekerheid daarvoor biedt het optreden van Elco op de partijraad op 23 mei. Hij veroorloofde zich de vrijheid om het in feministische kringen veelbetekenende lied van pionierster Joke Smit te reciteren, daarmee zijn partijgenoot Hillen de les lezend, die zich te buiten was gegaan aan reactionaire uitspraken over de man/vrouw-verhouding. Met: 'Er is een land waar vrouwen willen wonen, waar onrecht niet als een natuurgegeven wordt beschouwd, waar dienstbaarheid niet toevalt aan één sekse, (...) waar moeder niet hetzelfde is als huisvrouw, waar allen zorgen voor wie hulp behoeven, en 't brood verdienen met maar vijf uur werk...' etc., gaf hij aan dat het CDA geen vrouwonvriendelijkheid meer duldt.

Het vrouwelijk CDA-deel was de mening van Hillen in het verkeerde keelgat geschoten. Ook bij Elco zelf. Applaus dus voor Elco van (het vrouwendeel van) zijn partij. De weduwen kunnen rekenen op de steun van het CDA. Immers de verzamelde vrouwenorganisaties in Nederland, zij die uitmaken hoe het land zal zijn, waar vrouwen willen wonen, hebben zich uitgesproken tegen het voor stel.

De CDA-volksvertegenwoordigsters, onder leiding van hun troonpretendent, weten wat hen bij stemming te doen staat. De golf van enthousiasme voor Elco van de partijraad, zal zich dan uitbreiden over ons hele goede vaderland.

Hetze (1992)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, 26 juni 1992

Twee stellingen:

- ‘De man heeft een andere waarheid dan de vrouw. Het Nederlandse recht biedt vrouwen onvoldoende mogelijkheden om hun waarheid te bewijzen.’
- ‘De in 1975 gehoorde mening van Joke Smit (pionierster tweede feministische golf – SD), dat mannen vrouwen bij de gekken indelen, klopt ook vandaag de dag nog.’

De stellingen zijn van Gabi van Driem, feministisch advocate. Ze hield vorige week zondag de OPZIJ-lezing in de Amsterdamse Balie met als titel: *De woede van Gabi van Driem*.

Bij hand opsteken vooraf bleek dat één van de aanwezigen stelling één niet geloofde en vijftig procent stelling twee. Na de voordracht was de ene hand van één verdwenen en waren er nog maar drie gelovigen voor twee.

Wie van haar hele verhaal wil smullen, leze OPZIJ van september. In Van Driems betoog, toegespitst op een geseculariseerd publiek, jeugdig – de vrouw en geloofbeweging zou haar vingers erbij af likken – ontwaar ik vele thema's voor feministische theologes: herinvulling van de begrippen wraak, schuld, hetze / solidariteit, waarheid. Dit alles om vrouwen af te helpen van stigma's als 'zeuren, zielig gedoe en deemoed'.

Trouwens, er wordt in deze kringen door vrouwen zeer creatief gewroken. Wat niemand verwachtte, Van Driem evenmin, is dat bij met name hoog opgeleide mannen vooroordelen tegen vrouwen toenemen in plaats van af. Heren op hoge posities bij de rechtbank, de geestelijkheid en het militaire systeem weren zich met behulp van vooroordelen.

Waarom krijgt een seksueel misbruikte vrouw slechts vijftienduizend gulden schadevergoeding voor jarenlang misbruik in plaats van de geëiste zestigduizend? De rechtbank: de man heeft al zoveel schade geleden door negatieve publiciteit, hij krijgt nooit meer een baan op zijn niveau, ook niet in het buitenland, moet misschien wel van een uitkering leven. En het slachtoffer? Niets over de levenslange gevolgen in een relatie, voor de studie, het werk, de gezondheid.

Ondersteunen vrouwen elkaar in strafprocessen dan heten de heren dit een vrouwen-hetze en belonen de dader met een vermindering van straf.

Wat bij heren lobbyen heet, wordt bij vrouwen als hetze benoemd. Advies van Van Driem: vrouwen moeten meer naar de rechter.

Dat kan gratis als je minder verdient dan f 2.500,- per maand.

Opofferen (1992)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, 24 juli 1992

Enkele uren voordat de Democratische Conventie in New York begon, kondigde president Bush het plan aan te stoppen met de productie van plutonium en verrijkt uranium voor militaire doeleinden. Dit horend, is mijn eerste gedachte: dat betekent één punt winst voor de pelgrims van de European Peace Pilgrimage (EPP) '92, die lopen vóór Indiaanse landeisen, tégen voortgaande kernexplosies en tégen uraniumwinning.

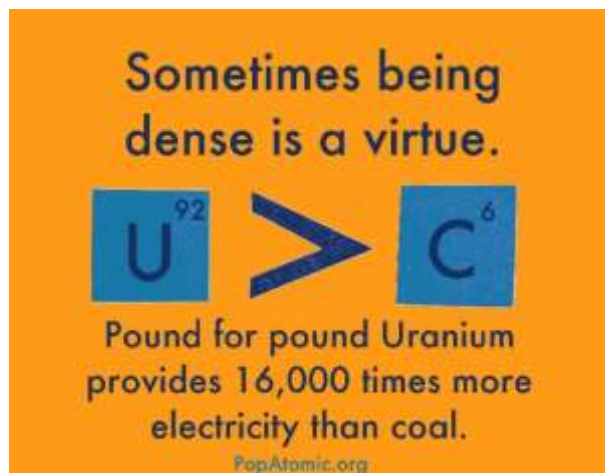
In Bush' mededeling zitten echter twee beperkingen die doen twifelen aan de winst: het tijdstip, vlak voor het begin van de Conventie – het initiatief kan als stok tussen de benen van de mogelijke presidentskandidaat Bill Clinton zijn bedoeld, en hoeft nog geen wet te worden – en de toevoeging militaire doeleinden: geen plutonium en uranium meer voor kernwapens. Rest nog de productie voor de kerncentrales en daarvan hebben de inheemse volken in de Verenigde Staten alleen al ellende genoeg.

Uiterekend op dat ene procent land van de uitgestrekte Verenigde Staten, waarop de 'Indianen' door de voormalige Europese kolonisten zijn teruggedreven, wordt uranium gewonnen. Met een religieus klinkende term zijn die winningsgebieden *national sacrificing area* genoemd: gebieden opgeofferd voor het algemeen belang. Dat daarbij de bewoners van die streken tegelijkertijd ook worden opgeofferd voor het algemeen belang, wordt er niet bij verteld.

Een Amerikaanse vriendin met wie ik daarover correspondeerde schreef: "We zijn ons er helemaal niet van bewust dat het land van de Indianen gebruikt wordt voor testen en uraniumwinning. Het is toch gebied van de overheid en zo verlaten. Ik vraag me af of daar wel mensen wonen."

Wat uraniumwinning teweeg breng, is met een Nederlands voorbeeld aan te geven om onze betrokkenheid bij die ramp te illustreren. Kerncentrale Borssele heeft, om een jaar te draaien, 90 ton uranium nodig. Slechts 0,5% van dit uranium is bruikbaar voor dit doel. Om 90 ton te winnen moet een afvalberg van 40.000 m² worden gemaakt. In de Verenigde Staten alleen al zijn er circa honderd kerncentrales.

Die afvalhopen stralen van de niet-buikbare uranium. De moord op de Indianen zonder bloedvergieten, met middelen die men niet ruikt, ziet, voelt of hoort, gaat door. Tot nu toe in elk geval ook voor onze veiligheid en welvaart.

Middelpuntvliedend (1992)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, 21 augustus 1992

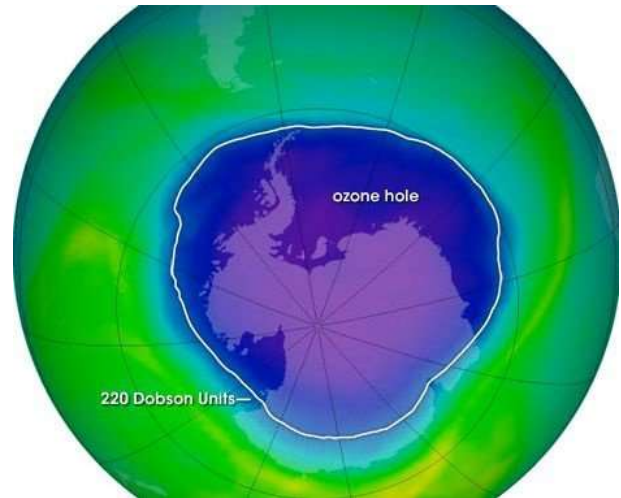
Het Amerikaanse Albuquerque, waar de deelnemers aan de Europese Vredespelgrimage (EPP'92) Hiroshima en Nagasaki 1945 herdenken, is het centrum van de oorsprong van alle nucleaire kwaad. Honderd kilometer ten noorden van deze stad ligt Los Alamos, waar het laboratorium is gevestigd dat de kernproeven in de Nevadawoestijn voorbereidt. In Albuquerque zelf ligt de luchtmachtbasis Kirtland, waar het VS ministerie van Energie onderzoek laat doen. Driehonderd kilometer zuidoostelijk, in hetzelfde, landschappelijk schitterende, New Mexico, ligt White Sands bij Alamogorelo.

Daar werd op 16 juli 1945 de bovengrondse proef I uitgevoerd, als voorproefje op de vernietigende bommen op Japan drie weken later.

Desondanks is het nucleaire kwaad geen verleden tijd. Integendeel. De testen door Groot-Brittannië en de Verenigde Staten gaan door. Dit jaar worden er in de Nevadawoestijn – het einddoel van de Europese pelgrimage – minstens zes bommen ondergronds tot ontploffing gebracht. De directeur van het laboratorium in Los Alamos verdedigde onlangs de kernproeven, daarbij wijzend op het belang van betrouwbaarheid en veiligheid van het nucleaire materiaal: Zoiets als Bhopal en Tsjernobyl zou toch nooit meer mogen gebeuren!

De pelgrims hebben op Hiroshima-dag gepoogd een krans te leggen bij de Kirtland-basis. Daar wapperen aan een hoge mast de vlag van de Verenigde Staten en een zwart dundoek voor krijgsgevangenen en vermiste soldaten. De pelgrims vragen aandacht voor een andere groep militairen; die soldaten, hun familie en hun nakomelingen, die slachtoffer zijn geworden van nucleair geweld. De politie verbood de kranslegging. Deze getroffen mensen mogen niet gezien worden.

Hoelang houden de Amerikanen – en zij niet alleen – hun oogkleppen op? Er is maar weinig aandacht voor Hiroshima en de eigen slachtoffers van kernproeven. Het accent valt op milieu en Aids. Via belastingen en andere faciliteiten lokt de overheid vooral gepensioneerden naar New Mexico. Het aantal inwoners is de laatste jaren met zeker vijftien procent gestegen. Intussen wordt geconstateerd dat het aantal gevallen van huidkanker in New Mexico het hoogst is in de VS en beweren oplettende burgers dat de zonnehitte boven deze staat met het jaar ondraaglijker wordt. De ozonlaag heeft het voorgoed begeven.

Opbreken (1992)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, 4 september 1992

Volgens de Franse filosoof Lyotard wordt de mens beheerst door de obsessieve wens in ballingschap te gaan en de aarde te verlaten. Hij/zij wil steeds ergens anders naar toe, in ieder geval weg hier vandaan. Die woorden komen me te binnen bij de vele ontmoetingen met vredeslopers tijdens de Europese Vredespelgrimage '92, dwars door de Verenigde Staten.

Deze mensen lijden echter niet aan de obsessieve wens hun woonsteden te verlaten maar zien het verlaten, het op weg gaan, de exodus uit een gewelddadige samenleving, als nog de enige mogelijkheid om de vrede in de wereld aan de orde te stellen.

Ik ontmoette een man, die aan het eind van zijn veertiger jaren de wetenschap de rug heeft toegekeerd en nu onafgebroken zes jaar lang vredesvoettochten maakt door Amerika, Europa, Azië en Australië om aan de orde te stellen wat de media meer en meer nalaten: de wapensystemen te ontmaskeren en daarmee te liquideren. Na zes jaar lopen gaat hij voor even terug naar huis, naar Canada om zijn kleinkinderen te zien.

Of de vijftiger, geboren en opgegroeid op de plek waar het atoomonderzoekcentrum Los Alamos (New Mexico) uitgroeide van nucleair laboratorium tot een stad met duizenden medewerkers en hun gezinnen. Lopend stelt hij aan de kaak wat niet wordt gezegd en geschreven, wat er met hem is gebeurd en wat er gebeurt met de gezinnen van de mannen die tientallen jaren werken aan kennis die bijdraagt aan een verfijnde en abstracte vernietiging van miljoenen mensen: zonder bloed, zonder verscheurde lijken, reukloos: als in een oogwenk.

Voor korte of langere tijd breken mensen hun tent op om te gaan en een nieuwe weg te banen.

Van de Europese pelgrims is de gemiddelde leeftijd dertig jaar. Niet gebrek aan verantwoordelijkheid of angst voor vast werk – zoals critici graag beweren – brengt hen tot het opzeggen van banen, kamers, relaties en zekerheid. De zware tocht van negen maanden met hitte, ongemak en ver van huis, is een oefening in overleven waar leven op onze planeet steeds meer een illusie dreigt te worden.

Erosie (1992)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, 18 september 1992

Tegen het eind van de vorige eeuw creëerden antropologen en romanschrijvers het beeld van de Indiaan als nobele wilde. Vandaag menen vele milieu-bezorgden, dat alleen van de Indianen de nieuwe inspiratie kan komen om in een juiste verhouding tot de schepping te geraken. Zo eenvoudig liggen de zaken echter niet.

Een treffend voorbeeld daarvan is de controversie tussen het bestuur van het Navajo-reservaat (liggend in de staten New Mexico, Arizona, Utah en Colorado) en CARE (Citizens Against Ruining Environment). Sinds 1963 kapt de Navajo Forest Products Industries – voor honderd procent eigendom van het Navajo-bestuur – dag en nacht in het bosbestand, dat slechts 3,5 procent van het Navajo-grondgebied beslaat. Deze onderneming kapt vier maal zoveel hout als goed is voor het behoud van de bossen.

President Zah van het Navajovolk betitelt de protesten van CARE tegen de houtkap als ‘onprofessioneel gezeur’. De milieubeweging heeft echter een bosbouwkundig bureau geraadpleegd die haar aanklacht tegen het bestuur ondersteunt. Daarnaast eist CARE dat de overheid een veel breder onderzoek naar de gevolgen van deze rigoureuze houtkap verricht. Niet alleen de milieuaspecten, maar ook de gevolgen voor de Navajo-cultuur en -godsdienst moeten bekeken worden. De Chuska Mountains en de Black Mesa waarop wordt gekapt, zijn heilige bergen voor de Navajo’s. Door de houtkap verdwijnen de planten die voor ceremoniële en medicinale doeleinden worden gebruikt.

Een Navajo-actievoerster zegt: ‘Het gaat niet alleen om een biologische erosie, maar ook om de culturele en religieuze erosie van onze natie. Onze president doet altijd alsof hij de religieuze gebruiken van ons volk serieus neemt, maar in de praktijk handelt hij overeenkomstig de instelling van de Anglo’s (Amerikanen van Europese afkomst).’

Dank zij vele kritische jongeren die bereid zijn te luisteren naar en te overleggen met de ‘ouden’ – die veel van de wijsheid van hun volk wat betreft eerbied voor de schepping hebben bewaard – wordt wat de Anglo’s vijfhonderd jaar geleden zijn begonnen, steeds minder geaccepteerd.

Tweederde (1992)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, 2 oktober 1992

‘Er is geen natie op de aarde te vinden, die meer schuldig is aan schokkende en bloedige praktijken dan de bewoners van de Verenigde Staten op dit moment.’ Deze aantijgende woorden schreef de zwarte journalist Frederick Douglass, formidabel spreker en voormalige slaaf, in juli 1852 in de ‘Independence Day’. ‘Ga waar je wilt, zoek waar je kunt, zwerf

langs alle monarchieën en despotische heersers van de Oude Wereld, reis door Zuid-Amerika, leg tenslotte alle feiten bij elkaar en u zult met mij erkennen, dat op het punt van weerzinwekkende wreedheid en schaamteloze schijnheiligheid Amerika regeert zonder rivaal.’

Honderdveertig jaar later dingen de Verenigde Staten van Amerika nog steeds naar deze titel. Hoewel de Senaat en het Huis van Afgevaardigden begin augustus van dit jaar met een tweederde meerderheid positief hebben gereageerd op twee wetsvoorstellen om de nucleaire proeven tijdelijk of geheel te stoppen, is de verwachting dat president Bush zijn veto over de voorstellen zal uitspreken, zeer reëel.

Evenals honderdveertig jaar geleden, toen het ging om de strijd tegen de slavernij en de leiders van de VS de belangen van de rijke plantage-eigenaren in het Zuiden en die van de industriebaronnen in het Noorden zwaarder lieten wegen dan het leven van de zwarte Afrikaans-Amerikaanse burgers, zo lijken ook vandaag de belangen van multinationale bedrijven voor president Bush meer te tellen dan het leven en de toekomst van Amerikaanse burgers en de Indiaanse volken.

De tijdelijke stopzetting van kernproeven van negen maanden, die gisteren zou moeten zijn ingegaan, is een bedreiging voor de technologen die de proeven voorbereiden en uitvoeren. Als gieren die hun buit niet loslaten, hebben zij geprobeerd de drie nog resterende proeven – twee Amerikaanse en een Britse – voor de fatale datum van 1 oktober uit te voeren.

Ondanks een tweederde meerderheid van de volksvertegenwoordiging gaan machthebbers in de VS en hun bondgenoten door met hun weerzinwekkende en schaamteloze praktijken. Het is geen wonder dat de Amerikaanse kiezers zich machteloos voelen tegenover ‘de clowns’ in Washington.

Woestijn (1992)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, 2 oktober 1992

In de laatste etappe van de European Peace Pilgrimage '92 vallen twee visies op de woestijn samen. Of liever het verschil tussen die beide wordt pijnlijk helder.

De Western Shoshones, die leven op het gebied waar de Verenigde Staten hun nucleaire proeven doen – de Nevada Test Site –, hebben een defensieproject opgezet. Defensie niet met wapens maar defensie door middel van het rekruteren van eigen traditionele mentale en spirituele krachten, én het werven van medestanders daarvoor over de hele wereld.

De film van Freedman over de strijd van de Dann-sisters tegen het Amerikaanse Bureau van Landmanagement, die eind augustus op de Nederlandse televisie te zien was, is er een voorbeeld van.

De leden van deze Indiaanse natie leven al generaties lang in het woestijngebied tussen de Sierras en de Rocky Mountains. Wat buitenstaanders zien als woestijn, is voor hen het Grote Bassin, waarin de spaarzame regen wordt opgevangen. Dit, op het oog kurkdroge, bassin beschikt echter over alle levensvoorwaarden voor vele zeldzame en vaak op onze planeet bedreigde dieren. Non-natives, zoals Europese Amerikanen of andere niet van oorsprong Indiaanse mensen worden genoemd, zien dit kwetsbare landschap vaak als onherbergzaam, waardeloos en verlaten. Ze handelen daar ook naar.

Een van de treffendste voorbeelden daarvan is het gebruik van dit Grote Bassin voor proeven met het meest vernietigende wapen dat het mannelijk brein ooit heeft ontworpen. Met een gebied dat onherbergzaam, waardeloos en verlaten lijkt, kun je dus doen: in dat wat dood is, kan de brenger van de definitieve dood worden getest.

Als ergens het verschil in kijken naar leven, schepping, heersen over en de plaats van de mens in dit alles zichtbaar wordt, dan is het in deze woestijn.

Op vrijdag 18 en woensdag 23 september 1992 namen de VS opnieuw een proef met een kernbom in de Nevada Test Site.

Lopen (1992)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, 30 oktober 1992

Aan het eind van de *healing ceremony* op 12 oktober vroeg de spirituele leider van de Western Shoshones ons op te staan voor het gebed. 'Ik zal jullie uitleggen waarom wij Indianen gaan staan tijdens het gebed: de kracht voor je lichaam komt vanuit je voetzolen en deze ontvangen die kracht uit de aarde waarop ze staan.'

Als je, zoals sommige van de aanwezigen, juist aan het eind gekomen bent van een pelgrimage van soms vierduizend kilometer, dan bevestigt je eigen ervaring de woorden van de spreker: lopen over de aarde vermeedert niet alleen je fysieke, maar ook je mentale kracht.

Daartegenover staan in dit land van de Indianen de beelden van de lege trottoirs – als die er al zijn – van de woonsteden die de Europese Amerikanen voor zichzelf hebben gebouwd. Lopen in de VS is een opvallende en verbazingwekkende gebeurtenis. Als pelgrim van de European Peace Pilgrimage '92, die op 12 oktober, 'Columbusdag', eindigde, hoor je dat de verbazing over de voettocht niet in de eerste plaats de drie doelen – tegen kernproeven, tegen uraniumwinning en voor de landeisen van de Indianen – geldt, maar het lopen. Je loopt?

Als je serieus neemt wat de spiritueel leider zegt over de kracht die de aarde via de voeten aan de mens schenkt, dan hebben de bewoners van de Verenigde Staten zich tot een krachteloos volk gemaakt. En zij niet alleen. Overal over de wereld verdringen voertuigen de voetzolen. Het contact met de aarde is verbroken, de mens wordt krachteloos, zoekt zijn kracht in andere zaken, die geen bronnen zijn. 'De bron bereiken kun je alleen door tegen de stroom in te zwemmen', zegt een wijze. Krachtig word je alleen door je voetzolen bloot te stellen aan de aarde.

In praktijk gebracht veranderen zulke wijsheden levensstijlen en culturen.

Willen de Indianen misschien daarom dat krachtbronnen als kolen, goud en uranium in de schoot van moeder Aarde geborgen blijven in plaats van ze op te delven en om te zetten in het ruilmiddel geld?

Opstandingsverhalen (1992)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, 13 november 1992

In het weekend van Allerheiligen vielen er in Den Bosch twee opstandingsverhalen te beluisteren.

Het ene begon vijf jaar geleden, 31 oktober, ook op een zaterdag en op dezelfde plaats: het Jeroen Bosch College. Toen waren ruim tweehonderd vrouwen bijeen om plannen te maken. De Bossche bisschop Ter Schure had de benoeming van de feministisch theologe van de diocesane werkgroep Vrouw en Kerk niet verlengd; een autoritair voorbijgaan aan inspraak van vrouwen over hoe zij kerk en geloven beleven.

Vrouwen trokken toen zelf een grens en richtten de werkgroep Sifra op, buiten het bereik van de bisschop. Nu al een eerste lustrum. Vele smaak verhogende en heilzame kruiden — die sommigen onkruid noemen, dat voortwoekert en zelfs door beton heen breekt — waren leidraad van vieren van bestaan en voortgaan.

Een opstandingsverhaal, een feuilleton bijna, wordt ook gehoord rondom de Bossche San Salvatorkerk. Een verbod van voornoemde bisschop op de uitzending van een feestelijke dienst vanuit die kerk door de KRO, sneed hij tot een stok om af te straffen wat hem al jaren in deze parochie niet zint. Het gevecht van de gelovigen om behoud en eigenheid van de plaats waar heiligen van velerlei snit zich veilig weten, blinkt uit in wijsheid en openheid, waarin allen meedenken en spreken en kunnen lezen waar de correspondentie met het bisschoppelijk domicilie over gaat.

In mijn dagboek blader ik terug naar wat ik op 3 februari 1985 noteerde uit een KRO Brandpunt-interview met de kersverse bisschop op de vraag naar zijn motivatie: 'Ik ben bisschop en nu dus van Den Bosch, uit liefde tot God en uit liefde tot de kerk', en een hele tijd later: '... en ook een beetje uit liefde tot de mensen.' Die woorden zijn duidelijk geworden na zeven jaar.

Blijft de vraag naar de plaats van de KRO. Een omroep geïnterneerd in de hiërarchie van de Roomse Kerk dus.

De San Salvatorparochie bezint zich intussen op de grenzen van die hiërarchie, zich er kennelijk niet van bewust, dat haar wijze van gemeenschap-zijn als kerk 'waar plaats en ruimte is voor iedereen (!) en waar iedereen zich thuis voelt, waar samen verantwoordelijkheid wordt gedragen', reeds lang ontkomen is aan een wereldkerk die slechts systeem wil zijn.

Geneesknulig (1992)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, 27 november 1992

Toen in de jaren zeventig de vrouwenbeweging zich begon sterk te maken voor zelfbeslissingsrecht inzake abortus en aandacht opeiste voor seksueel geweld tegen vrouwen stond de KNMG (Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Geneeskunst) binnen die beweging te boek als conservatiever dan het Vaticaan.

Dat die mening niet onterecht was, blijkt uit uitingen van een hedendaagse vrouwenarts, Cees Renckens. Hij trekt ten strijde tegen alternatieve geneeswijzen. Conservatief en autoritair komt hij over als hij zich verzet tegen hedendaagse ontwikkelingen in onze samenleving. De Consumentenbond deed dit voorjaar een onderzoek naar wat mensen als essentiële zorg beschouwen: 60,5% van de Nederlandse bevolking gaf te kennen dat 'alternatieve geneeskunde' moet worden opgenomen in de basisziektekosten verzekering. Een mentaal-culturele ontwikkeling in ons land die met diverse factoren samenhangt. Onder andere: het mondiger worden van mensen tegenover intellectuele mannenmacht, die zich vanaf het einde van de Middeleeuwen steeds sterker heeft gemanifesteerd; een zich los maken van een christologie, die zich binnen de ontwikkeling van de West-Europese cultuur aansloot bij een mensvisie, die de macht van bovengenoemde mannen legitimeerde.

Zet men Renckens' mening naast het percentage van gewenste essentiële zorg, dan blijkt dat deze vrouwenarts, voorzitter van de Vereniging tegen Kwakzalverij, bezig is met een achterhoedegevecht. Nog wel gesteund door zijn machtige organisatie, want, schrijft hij: "Recent heeft de afkeer van de alternatieve geneeskunde het toch gewonnen binnen de KNMG. In 1991 heeft de organisatie nieuwe gedragsregels voor zijn leden geformuleerd, (...) dat het artsen niet is toe gestaan 'andere geneeswijzen' toe te passen. Zelfs als er voor het betreffende ziektegeval geen reguliere behandeling meer beschikbaar is.'

Heksenjacht is een woord dat opkomt. Niet zo vreemd, want juist de heksenvervolgingen die begonnen aan het einde van de vijftiende eeuw, richtten zich met name tegen de kruidenvrouwen en vroedvrouwen, die eeuwenlang deze kunde beheersten. Mensen die mondig worden, maken zich vandaag los uit het medisch-industrieel complex.

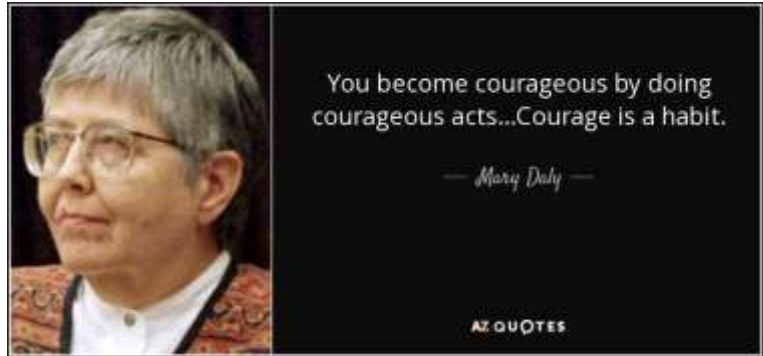

Moord (1992)

Sieth Delhaas

De Bazuin, Splinter, 11 december 1992

Tijdens een bezoek aan Rusland ter herdenking van de aanval vanuit Duitsland in 1941, vroeg ik de Sovjetheldin Maria Ossipowa of zij vond dat ook de Duitse vrouwen schuldig waren aan de Tweede Wereldoorlog en wat hun rol was daarin. Maria dankt haar eretitel Sovjetheldin aan het feit dat ze als partizane eigenhandig, met behulp van een magneetbom, de Duitse gouverneur-generaal Wilhelm Kube vermoordde.

Bijna snibbig antwoordde ze: 'Vrouwen hebben nooit schuld aan de oorlog, ook de Duitse vrouwen niet.'

Haar woorden schieten me te binnen telkens als ik in verslagen hoor en lees over oorlog, nu in het voormalig Joegoslavië, en men verslag doet over in gevaar verkerende onschuldige vrouwen en kinderen. Zelfs de VPRO in haar *Standplaats Sri Lanka* maakt de vrouwen even onnozel als de kinderen.

Vrouwen onschuldig noemen in een oorlog is vrouwen onmondig verklaren. Het is een terugkeer naar een situatie waarin mannen vrouwen nog niet hadden toegelaten tot de politiek, mannen aan vrouwen nog geen stemrecht hadden verleend.

Vrouwen onschuldig noemen aan oorlog, lijkt menslievend. Achter mannen die dit zeggen zoekt men geen vrouwenhaters. Toch zijn zij het zachte equivalent ervan en minstens even gevaarlijk als de christelijke defensiespecialist die ten tijde van het jongste Volkspetionnement riep dat 'zelfs vrouwen en kinderen mochten tekenen'.

Het opvliegen onlangs van drie socialisten-defensiemannen in de Tweede Kamer tijdens een opmerking van mevrouw Van Heemskerck (VVD) over de afschaffing van de dienstplicht, doet vermoeden dat er meer aan de hand is.

Zolang vrouwen in oorlogstijd als onschuldig worden beschreven, verzekeren mannen zich van een excuus ermee door te gaan; ter bescherming van de onschuldigen: vrouwen en kinderen. Maar niet spreken ze uit dat vrouwen behoren tot het roerend goed van de vijand: en dus kunnen worden gedood, gevangen, gedeporteerd en verkracht. Door haar onschuldig te houden, ontzegt de man haar het recht zelfstandig te oordelen over een handwerk dat zekere mannen niet moe worden te beoefenen.

Vrouwen onschuldig noemen is een ritueel dat voortdurend herhaald moet worden om een mythe kracht en betekenis te geven. En als we feministisch theologe Mary Daly geloven dan gaat het in die mythe om de moord op de Godin.